

Raportul National de Revizuire a Exportului Produselor Ecologice din Moldova: Nuci, Miere și Cereale

Cuprins

Lista figurilor	2
Lista tabelor	2
Notă	3
Întroducere și Rezumat executiv	6
I: Agricultura Ecologică - tendințe generale și cadrul legislativ în Moldova	9
II: Tendințele de export și politici de sprijin	13
III: Programe de Sprijin Existente	15
Capitolul 1: Sectorul nucifer din Moldova:	18
1.1. Introducere	18
1.2. Tendințe globale în producția și comerțul de nuci	19
1.3. Statutul actual și performanța sectorului de nuci în Moldova	23
1.4. O prezentare succintă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul nucilor	27
1.5. Potențialul diversificării pieței, modernizarea lanțului valoric și generarea de valoare adăugată în sectorul de nuci în Moldova	28
1.6. Analiza SWOT pentru sectorul nucilor	32
1.7. Planul Național de Acțiune (PNA) pentru sectorul de nuci	35
Capitolul 2: Sectorul mierii din Moldova	36
2.1. Introducere	36
2.2. Tendințele globale și caracteristicile pieței de miere	36
2.3. Statutul actual și nivelul de performanța a sectorului mierii din Moldova	37
2.4. O prezentare succintă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul mierii	38
2.5. Potențialul diversificării pieței și modernizarea lanțului valoric în sectorul mierii din Moldova	39
2.6. Analiza SWOT pentru sectorul de miere	42
2.7. Planul național de acțiune pentru sectorul mierii	44
Capitolul 3: Sectorul cerealelor din Moldova	46
3.1. Introducere	46
3.2. Tendințele globale și caracteristicile pieței pentru produsele din cereale	46
3.3. Statutul actual și importanța culturilor cerealiere și a cerealelor din Moldova	50

3.4. Prezentarea scurtă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul culturilor cerealiere și cerealelor	53
3.5. Potențialul diversificării pieței, modernizarea lanțului valoric și generarea de valoare adăugată în sectorul culturilor cerealiere și cerealelor în Moldova	54
3.6. Analiza SWOT în sectorul cerealelor în Moldova	55
3.6 Planul național de acțiune pentru sectorul cerealelor	57
Capitolul 4: Posibile corelații între cele trei sectoare și sectorul turismului	58
Capitolul 5: Rezultatele celui de-al doilea atelier național al părților interesate	59
Referințe	61
Anexe	64

Lista figurilor

Figure 1 – Zona înregistrată ca agricultură ecologică în Moldova	10
Figure 2 - Numărul agenților economici înregistrați în agricultura ecologică în Moldova	11
Figura 3 - Tendințe regionale de export pentru bunurile din Moldova	13
Figura 4 - Producția mondială de nuci 2007-2017	18
Figura 5 - Exportul mondial de nuci 2016/17	19
Figura 6 - Top 12 importatori mondiali de nuci în 2016 - cumulativ cu coajă și decojite.	20
Figura 7 - Exportul Total de nuci decojite în perioada 1994-2016	23
Figura 8 - EU 28+ exportul de nuci decojite din Moldova 2008-2017	24
Figura 9 - Top 9 destinații de export a bazei kernel din Moldova	25
Figura 10 - Evoluția numărului de familii de albine din Moldova 2007-2017	35
Figura 11 - Evoluția exportului total de miere moldovenească 2009-2016	36
Figura 12 - Top 10 destinații pentru exportul de miere moldovenească în 2016	36
Figura 13 - Producția, consumul și exportul global de cereale 2012-2016	43
Figura 14 - Importul UE de cereale (grâu, porumb și orz) originare din țările în curs de dezvoltare ¹ și din interiorul UE (Sursa: baza de date UN Comtrade)	45
Figura 15 - Principali furnizori de cereale către Uniunea Europeană din țările în curs de dezvoltare	45
Figura 16 - Dimensiunea suprafeței terenurilor cultivate cu grâu, porumb și orz în 2012-2016	47
Figura 17 - Exportul total de cereale a Moldovei pe parcursul 2012-2016	48
Figura 18 - Importul UE de grâu, porumb și orz din Moldova în perioada 2012-2015	49

Lista tabelelor

Tabelul 1 Suma subvențiilor în agricultura ecologică în cadrul Strategiei Naționale pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2014-2020	12
Tabelul 2 - Producția de nuci din diferite țări 2012-2017, TM, Bază Kernel	18
Tabelul 3 - Consumul de nuci estimat pe plan Mondial 2011-2016	21
Tabelul 4 - Cifre cheie a ofertei și cererii de nuci în UE 2016	21
Tabelul 5 - EU-28 Importul de Nuci de Origine, TM, cu coajă	22
Tabelul 6 - Producătorii/furnizorii majori : producție, export și import sezonul 2016/2017	44

¹ Conform OCDE, 2016

Raportul NGER Moldova	<i>Traducere din limba engleză în limba română</i>	
Tabelul 7 - Cererea și oferta de cereale în UE 2008-2017		44
Tabelul 8 - Productia de Cereale în Moldova 2012-2016. Prognoza 2017		48
Tabelul 9 - Potențialul de export al Moldovei a cerealelor comune și cereale de specialitate		51

Notă

Acest studiu poate fi accesat liber, respectându-se licența Crearilor Comune, special creată pentru organizațiile interguvernamentale, disponibilă la următoarea adresă:

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/igo/>.

Încheerile, interpretările și concluziile prezentate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat opiniile Organizației Națiunilor Unite, a funcționarilor sau a statelor membre ale acesteia.

Desemnarea folosită și prezentarea materialelor acestui studiu pe harta, nu reflectă opinia Organizației Națiunilor Unite cu privire la statutul juridic al oricărei țări, teritoriu, oraș, zona și a autorităților respective sau referitoare la limita frontierelor sau a granițelor respective. Fotocopiile și reproducerile fragmentelor prezentate sunt însoțite de referințe corespunzătoare. Această publicație nu a fost editată în mod oficial.

Publicația Națiunilor Unite a fost emisă de Conferința Organizației Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea.

Recunoștințe

Raportul Evaluării Naționale a Exportului Produselor Ecologice (NGER) a fost elaborat de echipa de experți al proiectului: dl. Artur Nadcrinicinii (lider de echipă) și Valeria Șvarț-Gröger. Cooperarea strânsă a fost asigurată de către punctele focale ale NGER în Moldova și în special de: dna Marcela Stahi, șefa producției ecologice și produselor cu denumire de origine, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului; dna Alexandra Popa, șefa relațiilor economice și comerciale bilaterale, Direcția de Cooperare Internațională, Ministerul Economiei și Infrastructurii. NGER Moldova a fost realizat prin cooperarea dintre Ministerul Economiei și Infrastructurii; Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului; și Conferința Organizației Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea (UNCTAD).

Prin intermediul unei serii de interviuri și consultări deținute, contribuții și perspective focale au fost deasemenea furnizate de: Dl. Alexei Micu, Directorul Executiv al Alianței Lanțului Valoric în Agricultură Ecologică din Moldova (MOVCA); Dl Ștefan Condration, Președinte al Asociației Naționale a Apicultorilor din Moldova; Dl. Oleg Tîrsînă, Președintele Uniunii Naționale a Asociațiilor Producătorilor de Nuci; cât și producătorii, prelucrătorii și exportatorii selectați de echipa de proiect în sectorul de nuci, miere și cereale.

Sprejiniul tehnic a fost asigurat de membrii personalului UNCTAD, printre care dl Robert Hamwey, Responsabilul pentru Afaceri Economice și dl Malick Kane, specialist în sprejiniul programelor din cadrul Departamentului pentru Comerț, Mediu, Schimbări Climatice și Dezvoltare Durabilă, Divizia Internațională de Comerț și Mărfuri. Desktop formatarea a fost efectuată de dl Rafe Dent din cadrul UNCTAD.

Acronime

AIPA - Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură

ANARM – Asociația Națională a Apicultorilor din Republica Moldova.

RCAC– Rata de creștere anuală compusă

CPI –Centrul pentru promovarea importurilor din țările în curs de dezvoltare

CSI – Comunitatea Statelor Independente

ADID – Agenția de Dezvoltare Internațională din Danemarca

ZCLAC – Zona de comerț liber Aprofundată și Cuprinzătoare

UEEA – Uniunea Economică Eurasiatică

FPC – Firma de Producție și Comerț

GD – Hotărârea Guvernului

GDP – Produsul intern brut

FGM –Fondul Global pentru Mediu

FIDA –Fondul Internațional de Dezvoltare Agricolă

CIN – Consiliul International pentru Nuci Uscate

CIC - Consiliul International pentru Cereale

MADRE –Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului

MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare

MEI –Ministerul Economiei și Infrastructurii

MIEPO –Organizația de Atragere a Investițiilor și Promovare a Exportului din Moldova

MOLDAC –Centrul Național de Acreditare din Moldova

MOVCA –Lanțului Valoric în Agricultura Ecologică din Moldova

TM –Tone metrice

PNA –Planul Național de Acțiune

BNS –Biroul Național de Statistică

SND – Strategia națională de dezvoltare

OCDE – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică

ACD –Avantaj comparativ dezvăluit

ODD – Obiectivele dezvoltării durabile

SRL – Societate cu răspundere limitată (Limited Liability Company)

CONUCD – Conferința Organizației Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea

UAPNRM –Uniunea Asociațiilor de Producatori de Nuci din Republica Moldova

OMC – Organizatia Mondiala a Comertului

Întroducere și Rezumat executiv

Republica Moldova (numită în continuare Moldova) este o țară mică din Europa de Est, ocupând un teritoriu închis între România și Ucraina. Teritoriul Moldovei este de 33.846 kilometri pătrați, cu o populație de 3.5 milioane. PIB-ul țării a fost de 6,75 miliarde de euro în 2016 (BNS, 2018).

Agricultura este unul dintre sectoarele cheie ale economiei naționale, contribuind cu aproximativ 14,5 % la produsul intern brut (Banca Mondială; CIAT, 2016) și ocupând peste un sfert (28 %) din populația țării, dintre care jumătate sunt femei (FAOSTAT, 2016). Aproximativ 70 % din populația din mediul rural depinde de agricultură pentru mijloacele lor de trai (World Bank; CIAT, 2016). Agricultură și industria alimentară reprezintă împreună aproximativ 17 % din PIB, însă potențialul lor este în parte neexploatat. Totuși, acestea rămân una dintre cele cinci priorități pentru promovarea investițiilor și exporturilor moldovenești (MIEPO, 2017a). Exporturile agroalimentare au reprezentat aproximativ 45 % din exporturile totale ale țării în 2016 cu mărfuri importante, cum ar fi nucile, merele și cerealele/culturi cerealiere (în special grâul, porumbul și orzul) (MIEPO, 2016).

Pe măsură ce lumea a fost de acord cu noua Agendă pentru Dezvoltarea Durabilă pentru 2030, inclusiv cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Națiunilor Unite (ODD) în 2015, abordarea economiei verzi a câștigat și mai multă atenție și impuls în întreaga lume. În special țările care se bazează în mare măsură pe agricultură au în vedere prioritizarea către agricultura ecologică (ex. Agricultura organica). Acest proces se reflectă în majoritatea documentelor-cadru ale țării, începând cu Strategia Națională de Dezvoltare (SND) Moldova 2020, care este în prezent revizuită în SND Moldova 2030. Pachetul privind economia verde, recent adoptat de Guvernul Moldovei în februarie 2018 și Strategia Națională pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală a Moldovei 2014 - 2020, la fel recunosc importanța urgentă de a promova valoarea adăugată și dezvoltarea agriculturii ecologice în activitățile agroalimentare naționale.

Considerațiile de mai sus evidențiază faptul că focalizarea pe produsele agricole verzi și cele cu valoare adăugată pentru export este una din căile cheie ale rezilienței economice și de mediu a Moldovei pe termen lung.

Prin intermediul Evaluării Naționale a Exportului Produselor Ecologice (ENEPE) Conferința Organizației Națiunilor Unite privind Comerțul și Dezvoltarea (CONUCD) răspunde cererii în creștere în țările în curs de dezvoltare și în țările cu economii în tranziție pentru evaluarea potențialului național de avansare a dezvoltării sectoarelor verzi pentru a genera noi locuri de muncă și oportunități de export promovând în același timp dezvoltarea durabilă.

În cooperare cu Ministerul Economiei și Infrastructurii din Moldova (MEIM), CONUCD a prezentat un document de referință la 25 august 2017, care a identificat mai multe sectoare / produse ecologice promițătoare. Aplicarea metodologiei privind spațiul de produs la un set mare de date privind exportul Moldovei în perioada 2012 - 2016 a indicat că semințele oleaginoase, strugurii, mierea, fructele și echipamentele de măsurare au avut cel mai mare avantaj comparativ dezvăluit (ACD) pentru export. Raportul a sugerat să le susțină în continuare pentru o discuție cu părțile interesate și să ia în considerare, de asemenea, nucile ca un produs de interes special care inițial nu a fost inclus în analiza metodologiei ENEP.

La 7 septembrie 2017, MEIM și CONUCD au organizat în comun Primul Atelier Național pentru Părțile Interesate (ANPI), unde au fost prezentate rezultatele lucrării de discuție. A fost identificat un accent pe mărfurile și produsele agroalimentare ca o abordare mai adecvată până în prezent, în special pentru ca dezvoltarea sectoarelor prioritare să se poată consolida reciproc. Sectorul vinului și fructelor beneficiază deja de o atenție semnificativă din partea donatorilor diferiți și a instituțiilor naționale. Prin urmare, s-a decis să se focuseze asupra următoarelor sectoare „verzi”: nucile, mierea și cerealele / culturi cerealiere.

Cerealele și culturile cerealiere sunt principalele produse ecologice de producție și de export până în prezent. De asemenea, nucile și mierea joacă un rol important, deoarece au deja o istorie de succes a exportului către piețele europene și alte piețe, pe parcursul ultimului deceniu și sunt exemple de produse cu randamente relativ mari ale investițiilor.

Plantațiile de nuc din Moldova au înregistrat o creștere de 6 ori în perioada 2000 - 2015, în principal datorită cererii ridicate în Uniunea Europeană, condițiilor pedoclimatice adecvate ale Moldovei, dăunătorilor, bolilor și rezistenței la secetă și resurselor limitate necesare pentru întreținere. Valoarea comercială totală a exporturilor de nuci a fost de circa 100 Mio. Dolari SUA în 2016.

Potrivit Asociației Naționale pentru Apicultură din Republica Moldova (ANARM), exportul de miere a cunoscut o creștere de peste 10 ori față de anul 2006 în anul 2016, ajungând la aproape 9 Mio. Dolari SUA (UN Comtrade, 2016). Deși această valoare comercială nu reprezintă un număr mare în comparație cu alte sectoare de export, cum ar fi fructele și legumele, cerealele, vinul sau nucile, sectorul mierii rămâne o opțiune de dezvoltare foarte promițătoare datorită efectelor pozitive pe care apicultura le are asupra agriculturii în general și la creșterea cererii la nivel mondial și în special în UE.

ENEP Moldova a examinat cele trei sectoare selectate într-o manieră participativă și colaborativă, implicând și consultând părțile interesate relevante pe tot parcursul procesului. Raportul ENEP analizează mediile economice, de reglementare, instituționale și de politică comercială care caracterizează cele trei sectoare, subliniind potențialul lor de export și de valoare adăugată. Descrie mai multe exemple de evoluții antreprenoriale de succes, sub forma unor mini-studii de caz, care prezintă producția și exportul de nuci organice, exportul de miere ecologică și îmbuteliată și eforturile tentative de producere a grânei. De asemenea, studiul încearcă să identifice potențialele sinergii între sectoare și potențialul de a-și spori exporturile prin ecoturism.

Documentul NGER complet efectuează analiza SWOT pentru fiecare sector. Constatările generale SWOT (elemente comune celor 3 sectoare focusate de ENEP) pot fi rezumate după cum urmează:

Puncte forte

- Condiții pedo-climatice favorabile
- Acorduri comerciale internaționale, în special Zona de comerț liber aprofundată și cuprinzătoare (ZCLAC), care facilitează accesul pe piețe importante
- Oportunități pentru producția ecologică
- Vicinitatea geografică cu una dintre principalele piețe organice și non-organice de nucă / miere / cereale - UE
- Industrii prelucrătoare cu capacități suficiente

Puncte slabe

- Cadrul legislativ și instituțional slab, care nu este încă complet adaptat la legislația UE
- Mecanisme slabe de coordonare pentru generarea creșterii la scară și a calității aprovizionării
- Producție cu valoare adăugată limitată, dependența de exporturile materiilor prime pe piețele externe

- Infrastructura insuficientă pentru depozitare pentru proprietarii de talie mică și intermediarii de talie mică
- Disponibilitatea limitată a instrumentelor eficiente de microfinanțare pentru agricultorii de talie mică
- Tinerii din mediul rural care părăsesc fermele și agricultura pentru a locui în orașe și în străinătate
- Performanța scăzută a sectoarelor de servicii periferice (ambalare, consultanță)
- Inexistența mărcilor moldovenești de nucă, miere și cereale și puțină recunoaștere a originii lor.

Oportunități

- Extinderea certificării ecologice, în special în sectorul mierii
- Prin crearea de locuri de muncă, creșterea sectorului agriculturii ecologice va reduce șomajul în sectorul rural
- Marjele mai mari pot atrage tinerii spre oportunități de antreprenoriat în acest sector
- O etichetă ecologică națională poate spori vizibilitatea și cererea de produse ecologice
- Programele de instruire pentru agricultori pot aduce noi ferme în producția ecologică
- Cumpărători țintă cu valoare mai mare cu produse mai valoroase și convenabile
- Îmbunătățirea legăturilor cu sectorul turismului pentru a accesa piața locală a produselor artisanale de nucă
- Îmbunătățirea calității și a siguranței alimentelor pentru a răspunde standardelor de calitate mondiale în creștere
- Cercetare și investiții mai concentrate pentru diversificarea pieței și adăugarea de valori la nivelul întregului lanț

Amenințări

- Efectele schimbărilor climatice asupra culturilor
- Gestionare slabă a producției și depozitării care promovează dăunătorii și bolile
- Adaptarea prea lentă a politicii guvernamentale
- Creșterea standardelor de calitate ale piețelor și creșterea concurenței din alte țări

Planul Național de Acțiune (PNA), în general, și în special în cele trei sectoare, se concentrează pe un număr limitat de acțiuni selectate, pentru a asigura o abordare realistă pas cu pas a implementării, evitând în același timp liste lungi de acțiuni / măsuri copleșitoare. Aceste PNA-uri au fost discutate și validate cu părțile interesate naționale în timpul interviurilor individuale și în cadrul celui de-al doilea ANPI privind părțile interesate din aprilie 2018.

Principalele linii de acțiune propuse în acest raport pot fi rezumate în următoarele puncte expuse mai jos. O listă mai largă de acțiuni se regăsește în capitolele sectoarelor respective.

La general:

- Armonizarea agriculturii ecologice moldovenești, urmărindu-se îndeosebi recunoașterea echivalenței pentru certificarea mărcii organice (ecologice) din Moldova de către UE
- Dezvoltarea pieței naționale de materii prime pentru agricultura ecologică (semințe și material săditor, îngrășăminte, produse pentru protecția culturilor)
- Instituirea unui program de instruire pe scară largă și servicii de extensie privind producția și certificarea ecologică.

- Susținerea cercetării de piață și crearea de parteneriate comerciale eficiente pentru produsele cu valoare adăugată

Sectorul nucilor:

- Crearea unui brand puternic național de nuci, inclusiv pentru nucile organice

Sectorul mierii:

- Crearea unui brand puternic național de miere, inclusiv pentru mierea organică
- Instituirea unui program de subvenționare pentru producătorii de miere ecologică (100% finanțare în perioada de conversie (12 luni))

Sectorul cerealelor:

- Facilitarea acreditării și recunoașterii organismelor străine de certificare de către autoritățile naționale
- Susținerea și dezvoltarea ulterioară a certificării prin subordonare (adică certificare de grup)

Prin combinarea unei prezentări generalizate a sectorului, exemple specifice a unor cazuri de studiu de succes, ce au avut o abordare ecologică, sau de valoare adăugată, analiză SWOT și PNA, proiectul ENEP va ajuta factorii de decizie să elaboreze pachete de politici care să sprijine dezvoltarea capacității de producție și să exploateze piețele externe pentru cele trei sectoare verzi care au un avantaj comparativ demonstrat.

I: Agricultură Ecologică - tendințe generale și cadrul legislativ în Moldova

Importanța agriculturii ecologice la nivel mondial a crescut în ultimele două decenii, determinată de o creștere a gradului de conștientizare a progresului degradării resurselor și a schimbărilor climatice, înșă și datorită cererii consumatorilor de alternative sănătoase de alimentare. Institutul Elvețian de Cercetare în Agricultură Ecologică (FiBL, 2017) estimează că în ultimii cincisprezece ani, în perioada 2000-2016, piața mondială a produselor ecologice a crescut de la 17,9 miliarde de dolari la aproape 90 miliarde de dolari. Între timp, valoarea pieței ecologice a Uniunii Europene se ridică la 30,5 miliarde de dolari în 2016, ceea ce reprezintă cu 10% mai mult decât în 2015. Cea mai mare piață europeană a produselor ecologice în 2017 a fost Germania, cu o valoare de € 8,6 miliarde, Franța (€ 5.5 miliarde) și Marea Britanie (€ 2,3 miliarde). În același timp, piața ecologică a altor țări Europene, precum Danemarca, Suedia, Norvegia, Elveția, Austria, Italia și Spania, se dezvoltă cu pași rapizi.

Moldova, ca multe alte țări care se bazează în mare măsură pe agricultură, recunoaște această tendință globală și încearcă să se adapteze la aceasta, prin a crea condiții necesare pentru a aborda problemele legate de agricultura convențională, precum și pentru a-și crește valoarea exporturilor pe piețele stabilite și penetrarea noilor piețe.

Primul pas în stabilirea agriculturii ecologice în cadrul legislativ național a fost emiterea Hotărârii Guvernului nr. 863 din anul 2000, care a aprobat Concepția Națională de Agricultură Ecologică, Producerea și Marketing-ul Produselor Naturale și Produselor Nemodificate Genetic, urmată de

Legea nr. 115 din 09/06/2005 privind producția agroalimentară ecologică (Monitorul Oficial, 2005). Această lege a permis controlul privat al agriculturii ecologice, acreditat în sistemul EN 17065 și autorizat de Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare. Lucru care a asigurat un sistem organic armonizat cu cerințele Uniunii Europene la momentul respectiv.

Următoarele acte legislative reglementează contextul agriculturii ecologice în Moldova:

- Legea No. 115 of 09/06/2005 privind producția de alimente ecologice
- GD No. 149 of 10/02/2006 punerea în aplicare a legislației privitor producției alimentelor ecologice
- GD No. 1078 of 22/09/2008 privind adoptarea regulamentului tehnic privitor producției alimentelor ecologice și etichetarea alimentelor ecologice
- MAFI Regulamentul No. 179 of 10/09/2008 privind regulile de evidență a registrelor de istorie a terenurilor
- MAFI Regulamentul No. 9 of 19/01/2010 privind înființarea Comisiei de Autorizare a Organismelor de Inspecție și Certificare
- MAFI Regulamentul No. 16 of 05/02/2010 privind regulile de înregistrare a companiilor producătoare de alimente ecologice
- Legea 26 of 24/02/2011 privind modificarea legii 115/2005 pentru armonizarea cadrului legislativ a Moldovei cu noile modificări ale reglementărilor Uniunii Europene.
- GD No. 884 of 22/10/2014 pentru aprobarea regulamentului privind utilizarea etichetei naționale "Agricultura Ecologică - Republica Moldova"

În același timp, cadrul juridic al Uniunii Europene privind agricultura ecologică sa schimbat dinamic, în timp ce legislația moldovenească nu a fost capabilă să urmeze aceste schimbări datorită diverșilor factori, cel mai important fiind baza limitată de resurse umane din cadrul Autorității Ministerului Agriculturii (MARDE) autorizată să gestioneze aceste modificări. Prin urmare, există în prezent un decalaj mare între actuala legislație a Uniunii Europene și baza juridică a Republicii Moldova. În 2016, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare a raportat un nivel de armonizare de 40%. Câteva exemple de elemente lipsă sunt reglementarea scutirilor, reglementarea autorizației de utilizare a anumitor produse și substanțe permise în agricultura ecologică, prevederi care asigură mecanisme de control la fel de eficiente ca în cadrul Uniunii Europene etc. În prezent, documentul de bază care reglementează producția ecologică și etichetarea în Moldova (Legea nr. 115-XVI din 09/06/2005 privind agricultura ecologică) nu include cele mai recente amendamente la Regulamentul Consiliului (CE) nr. 834/2007 din 28 iunie 2007 privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice și de abrogare a Regulamentului (CEE) nr. 2092/91. De asemenea, acesta nu include Regulamentul (CE) nr. 1235/2008 din 8 decembrie 2008 de stabilire a normelor de aplicare a Regulamentului (CE) nr. 834/2007 al Consiliului de Reglementare privind regimul de import a produselor ecologice din țări terțe. Chiar dacă unele părți ale noilor reglementări ale Uniunii Europene s-au reflectat în noile acte legislative din 2009 și 2011, este absolut necesar de o transpunere completă într-o lege coerentă și nu în mai multe documente legislative subordonate. În consecință, un proiect de lege privind producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor ecologice din 28.06.2017 cu scopul de a pune în aplicare art. 68 din Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova a fost prezentat pentru consultări publice în septembrie 2017. Intenția actuală a MARDE este de a finaliza elaborarea și adoptarea unei legislații complet armonizate până la sfârșitul anului 2019, cu sprijinul Agenției de Dezvoltare din Cehia prin organizația "People in Need" din Moldova.

Nu numai din punct de vedere juridic, ci și în ce privește producerea, există un drum lung de parcurs pentru a oferi agriculturii ecologice un loc mai important în acest sector. Potrivit MARDE, suprafața alocată agriculturii este de aproximativ 65% (circa 22.000 km²) din suprafața teritorială a Moldovei, cea mai mare parte a acesteia (19.000 km²) fiind în prezent utilizată. În prezent, doar 75.686 ha sunt certificate ca fiind ecologice, ceea ce reprezintă 3,9% din suprafața totală utilizată. Dintre acestea, 2.261 (3%) sunt certificate de organismele naționale de certificare, iar 73.425 ha (97%) sunt certificate internațional.

Figura1

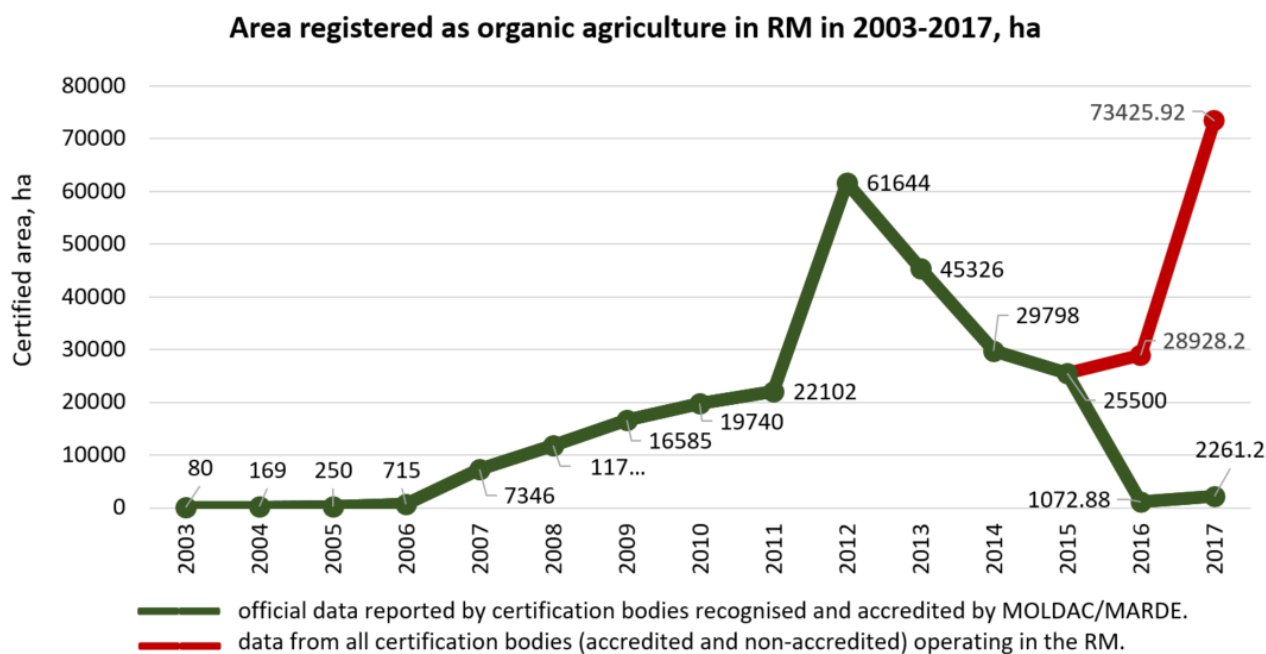

Figura 1 - Zona înregistrată ca agricultură ecologică în Moldova
(Sursa: MARDE 2017)

Căderea aparentă a suprafeței totale nu este o reflectare reală a situației. De fapt, suprafața totală a producției certificate ecologic a crescut. Din cauza problemelor de acceptare a echivalenței certificatelor ecologice moldovenești, multe întreprinderi și-au încetat înregistrarea terenurilor în sistemul național de certificare ecologică și, mai degrabă, au fost certificate de organizații internaționale, ale căror certificate sunt recunoscute în UE. Din păcate, MARDE nu are acces la datele din zonele certificate extern și încercările la moment de a colecta aceste date oferă rezultate sporadice.

Deoarece organismele private de certificare acreditate au început să certifice producătorii moldoveni în anul 2003, volumul agenților economici din cadrul etichetei ecologice naționale a crescut rapid. Diminuarea numărului agenților economici în jurul anului 2012 sa datorat faptului că multe întreprinderi mici și-au încheiat activitatea sau au fuzionat - în general, există o tendință de concentrare sporită în acest sector. De asemenea, pierderea recunoașterii echivalenței certificatului organic din Moldova în Uniunea Europeană a avut consecințe și în zona de cultivare.

Number of economic agents registered in organic agriculture in RM in 2003-2017

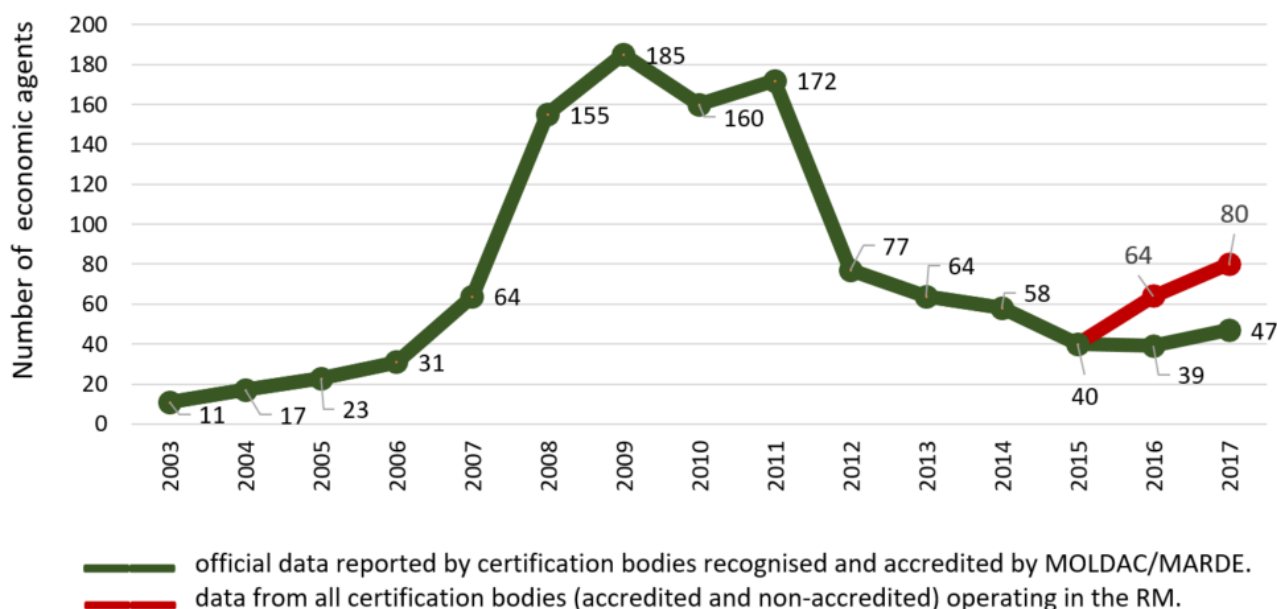

Figura 2 - Numărul agenților economici înregistrați în agricultura ecologică în Moldova (Sursa: MARDE 2017)

Cu toate acestea, pentru următorii ani se antcipă ca sectorul agriculturii organice din Moldova să crească. Strategia Națională pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2014-2020 recunoaște importanța managementului agriculturii ecologice, stabilind "Gestionarea Durabilă a Resurselor Naturale" ca una dintre cele trei priorități strategice, în special prioritatea 2. Strategia include trei măsuri de sprijin:

- Măsura 2.1. Sprijin pentru practicile de gestionare a terenurilor și a apei, inclusiv consolidarea terenurilor, rotația culturilor, sistemele de irigare și echipamente;
- Măsura 2.2. Sprijinirea tehnologiilor și abordărilor de producție ecologice, inclusiv agricultura ecologică, biocombustibilii și reîmpădurirea terenurilor erodate;
- Măsura 2.3. Sprijin pentru adaptarea și atenuarea riscurilor legate de schimbările climatice.

Strategia prevede o alocare de aproximativ 30% din totalul resurselor financiare disponibile, pentru această prioritate strategică, și măsura 2.1 primind 20%, iar celelalte două - câte 5% fiecare.

Următorul tabel rezumă oportunitățile de acordare a subvențiilor în cadrul strategiei menționate mai sus:

Tabelul 1 - Suma subvențiilor în agricultura ecologică în cadrul Strategiei Naționale pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală 2014-2020

Tipul recoltei	Plăți pe 1 ha de teren în curs de conversie în 2016-2017		
	Primul an	2 ^{lea} an	3 ^{lea} an
Grădini și vii	1500 MDL / 71.42 €	2000 MDL / 95.23 €	2500 MDL / 119.04 €

Plante medicinale si aromatice	1300 MDL / 61.90 €	1600 MDL / 76.19 €	
Legume	1500 MDL / 71.42 €	2000 MDL / 95.23 €	
Culturi de câmp	800 MDL / 38.09 €	1000 MDL / 47.61 €	

(Sursa: MARDE 2017)

O problemă semnificativă în ceea ce privește accesarea acestor subvenții este că pentru a beneficia de ele, fermierii trebuie să fie certificați de un organism de certificare acreditat de MOLDAC / MARDE. În prezent există două astfel de organisme "Certificat Eco" SRL și "Bio Cert Tradițional" SRL. După cum sa descris mai sus, un număr mare de agricultori organici care produc în cea mai mare parte pentru export, se certifică de către organismele internaționale de certificare, deoarece eticheta ecologică națională nu are nici o valoare pentru export. Organismele străine de certificare nu sunt, din păcate, recunoscute de MOLDAC / MARDE și, prin urmare, fermierii care beneficiază de aceste servicii internaționale nu au acces la subvențiile naționale.

Potrivit Dnei Marcela Stahi, șefa Serviciului pentru Producția Ecologică și a Produselor cu Denumire de Origine din cadrul MARDE, soluția pe termen scurt ar fi ca unul dintre organismele de certificare din Moldova să solicite recunoașterea echivalenței de către Comisia Europeană. Cu toate acestea, este vorba de un proces îndelungat care implică o investiție riscantă de resurse umane și financiare, pe care nici "Certificat Eco" SRL și nici "Bio Cert Tradițional" SRL nu sunt dispuși să -șio asume. Mai ales în contextul actual al legislației Uniunii Europene, care se va schimba din nou în 2021, ceea ce va duce la încheierea sistemului de recunoaștere a echivalenței și introducerea conformității obligatorii cu standardele Uniunii Europene. În cele din urmă, soluția pe termen lung pentru multe probleme din sectorul agriculturii ecologice este transpunerea finală a legislației Uniunii Europene și asigurarea implementării riguroase a acesteia.

II: Tendințele de export și politici de sprijin

Urmărind un regim comercial liberal, în 2001 Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC). Acest pas a adus la o avansare treptată a comerțului exterior și a sporit eforturile în adoptarea standardelor internaționale în procesele de producție. Moldova a semnat acorduri de liber schimb (ALS) cu 43 de țări până în prezent. Cea ce influențează cel mai mult comerțul Republicii Moldova este Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ALSAC) cu statele membre ale Uniunii Europene. Există, de asemenea, Acorduri de Liber Schimb cu statele membre ale Comunității Statelor Independente (CSI), cu țările balcanice (Albania, Bosnia-Herțegovina, Kosovo, fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Muntenegru și Serbia) și Turcia. În plus, Moldova a semnat acorduri comerciale preferențiale cu Canada, Japonia, Norvegia Elveția și Statele Unite (MIEPO, 2017a).

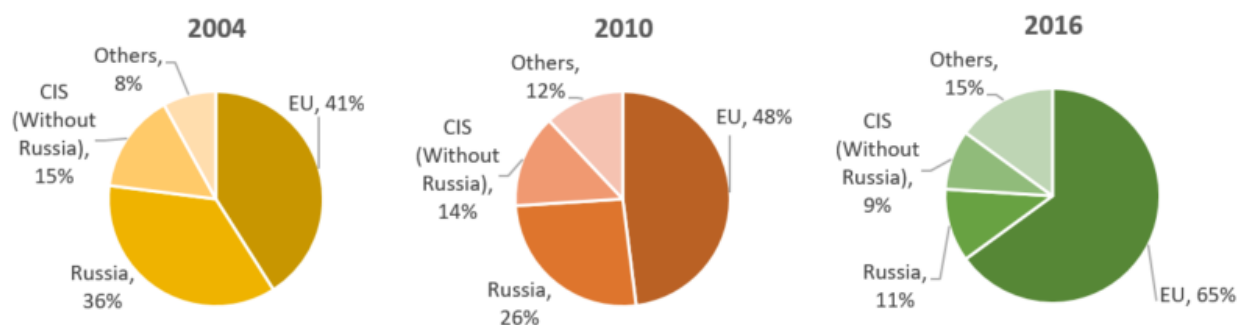

Figura 3 - Tendințe regionale de export pentru bunurile din Moldova
(Sursa: Echipa Economică Germană Moldova, bazată pe BNS 2017)

În 2004, peste 50% din exporturile moldovenești au fost destinate țărilor CSI, inclusiv Rusia. În 2010, Uniunea Europeană contează la 48%, iar CSI - 40%. Mai târziu, în 2016 aproape două treimi din exporturile moldovenești au fost deja direcționate către Uniunea Europeană. Această tendință demonstrează o reorientare regională clară a exporturilor către Uniunea Europeană în ultimul deceniu. În același timp, țările CSI rămân la fel de importante ca destinații de export. Ponderea celorlalte destinații de export sa dublat aproape din 2004, în special datorită creșterii exportului și comerțului cu Turcia, dar și cu alte țări, precum China și Egiptul (Echipa Economică Germană Moldova, 2017).

Evoluția exporturilor de produse agroalimentare către Uniunea Europeană a fost determinată atât de condițiile climatice, cât și de restricțiile comerciale impuse de Rusia ca reacție la semnarea de către Moldova a Acordului de Asociere cu UE. Principalii parteneri comerciali ai Moldovei în Uniunea Europeană sunt Italia, România, Grecia și Germania, atât pentru importuri, cât și pentru exporturi. Orientarea geografică limitată, cu aproximativ 90% din exporturile moldovenești, 86% din importurile în comerțul agroalimentar și agricol, cu doar 10 state membre ale Uniunii Europene din cele 27 state, limitează diversificarea piețelor, creează riscuri, împiedică alegerea nișelor de piață și reduce capacitatea de penetrare a piețele noi.

La 1 septembrie 2014, Moldova a semnat Acordul privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AZLSAC) cu Uniunea Europeană, iar în iulie 2016 era deja pusă în aplicare pe deplin. AZLSAC implică un proces complex de adoptare a standardelor și directivelor Uniunii Europene. Aplică principiile de liber schimb ale Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) la relațiile comerciale dintre Republica Moldova și statele membre ale Uniunii Europene. AZLSAC facilitează comerțul cu produse și servicii prin eliminarea majorității taxelor la import.

Una din funcțiile-cheie ale AZLSAC este alinierea legilor comerciale din Moldova la legislația Uniunii Europene. Acest lucru va permite Moldovei să devină un partener comercial mai de încredere prin îmbunătățirea guvernării și a statului de drept. În consecință, mai multe investiții străine vor veni și se va aștepta deschiderea mai mare a pieței Uniunii Europene pentru exporturi. (MIEPO, 2017).

Conform raportului MIEPO și "Asistență tehnică pentru implementarea DCFTA în Moldova" după doi ani de implementare a AZLSAC, 65% din exporturile moldovenești au fost orientate către piața Uniunii Europene, iar aceste exporturi au fost de 2,2 miliarde de euro. În comparație cu perioada 2014-2016, exporturile totale de bunuri și servicii au crescut cu 16% (12% doar pentru bunuri). Ponderea produselor agroalimentare pe piața Uniunii Europene a crescut cu 45% (de la 278 euro la 504 milioane euro). Balanța comercială pentru produsele agroalimentare a constituit aproximativ

174 milioane EUR, ceea ce reprezintă o creștere de 5 ori față de perioada pînă la AZLSAC. Printre principalele produse agroalimentare exportate către Uniunea Europeană se numără semințele de floarea soarelui, care reprezintă 25% din exporturile de alimente către Uniunea Europeană. Acestea au fost exportate în proporție de 44% României și 32% Marea Britanie. Este o creștere spectaculoasă de 2,8 ori față de perioada anterioară. Exporturile de nuc reprezintă 15% din exporturile de produse agroalimentare către Uniunea Europeană, principalele destinații fiind Franța (37%), urmate de Austria și Germania, cu câte 14% fiecare. De asemenea, evoluția exporturilor este remarcabilă privind mierea (+ 40%) - unul dintre puținele produse de origine animală admise la export în Uniunea Europeană (Expert Grup, 2017).

În același timp, lipsa produselor interne omogene, compatibile, ambalate și certificate care ar fi acceptate de importatorii din Uniunea Europeană reduc substanțial capacitățile produselor moldovenești pentru a acoperi contingentele și concesiunile tarifare stabilite de AZLSAC. Măsurile netarifare stabilite de AZLSAC (standardele sanitare, fitosanitare, de calitate, certificarea produselor și conformitatea) reprezintă în prezent cele mai grave bariere în calea creșterii exportului de produse agroalimentare moldovenești către UE. Ajustarea cadrului legislativ / normativ și conformarea sectorului agricol local cu aceste cerințe și excluderea în viitor a măsurilor netarifare ar putea avea un impact mult mai mare decât eliminarea tarifelor la import pentru ambele părți.

Potențialul de creștere al exporturilor agricole și agroalimentare din Moldova ar putea încetini brusc în cel mai scurt timp dacă producătorii agricoli din Moldova nu vor adopta și respecta standardele Uniunii Europene. În acest context, nerespectarea cerințelor sanitar-veterinare, a standardelor de siguranță și de calitate ale Uniunii Europene ar putea diminua competitivitatea, penetrarea și astfel ar putea încetini exporturile de produse naționale pe alte piețe mondiale cu cerințe și standarde similare.

În afară de efectul pozitiv asupra comerțului cu UE, semnarea Acordului de Asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundate din zona Euro în 2014 a avut un efect negativ asupra comerțului Moldovei cu Rusia. În iulie 2014, Rusia a început să introducă restricții privind livrarea produselor moldovenești (în special vinul, fructele și legumele conservate). În consecință, pînă în august 2016, exportul bunurilor moldovenești pe piața rusă a scăzut cu circa 325 milioane dolari.

III: Programe de Sprijin Existente

Există mai multe programe de sprijin care vizează sprijinul sectorului agricol din Moldova. ANEXA 1 oferă o listă destul de lungă, care nu pretinde a fi exhaustivă. Citeva exemple sunt descrise mai jos în acest capitol.

Principala sursă de sprijin sunt subvențiile oferite prin Agenția Guvernamentală de Intervenții și Plăți pentru Agricultură (AIPA) subordonată MARDE. Alocarea resurselor vizează atingerea obiectivelor generale și specifice stabilite în Strategia Națională pentru Dezvoltare Agricolă și Rurală 2014-2020, Hotărârea Guvernului nr. 409 din 4 iunie 2014, precum și Acordul de finanțare dintre Republica Moldova și Comisia Europeană privind implementarea Programului ENPARD Moldova - sprijin pentru agricultură și dezvoltare rurală, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 177 din 22 octombrie 2015. În anul 2018, valoarea totală a subvențiilor de stat se ridică la 900 milioane MDL sau echivalentul a 45 milioane euro.

AIPA sprijină o gamă foarte largă de activități care pot fi rezumate în următoarele măsuri generale:

1. Investiții în exploatațile agricole pentru restructurarea și adaptarea la standardele Uniunii Europene
2. Investiții în prelucrarea și comercializarea produselor agricole
3. Instruire pentru implementarea acțiunilor legate de mediu și spațiul rural
4. Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii rurale
5. Consultanță și alte servicii de instruire

Una din programele-cheie de sprijin în acest sector este Proiectul de Competitivitate Agricolă al Republicii Moldova implementat de Facilitatea Globală de Mediu a Băncii Mondiale (FGM). Obiectivul principal este "sporirea competitivității sectorului agroalimentar al țării prin susținerea modernizării sistemului de management al siguranței alimentelor, facilitarea accesului pe piață al agricultorilor și integrarea practicilor de gestionare a terenurilor agro-ecologice și durabile" (Banca Mondială, 2018). Programa a fost pusă în aplicare începând cu 1 mai 2012 și este vizat să înceapă în 30 iunie 2019. Proiectul constă din următoarele 5 componente:

1. consolidarea managementului siguranței alimentelor (prin îmbunătățirea capacității sectorului și asigurarea armonizării reglementărilor cu Uniunea Europeană) - 11,80 milioane dolari
2. consolidarea potențialului de acces pe piață (în special pentru produse horticole cu valoare adăugată) - 38,34 milioane dolari
3. Creșterea productivității terenurilor prin gestionarea durabilă a terenurilor – 9 milioane de dolari
4. Gestionarea proiectului (sprijinind integrarea costurilor și a procedurilor în diferite agenții guvernamentale) - 2,60 milioane dolari
5. subvenții de sprijin pentru vânzări compensatorii (pentru cei care au suferit de restricții comerciale în 2014) - 6.80 milioane dolari

Un alt program important este Programul de Incluziune Economică Rurală și Rezistența Climei (FIDA VI) implementat de Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (FIDA). Scopul acestui program este de a sprijini antreprenorii săraci din mediul rural să-și mărească veniturile și să-și sporească rezistența la șocurile economice și de mediu. Programul activează din 2014 pînă în 2020, oferind o serie de instrumente financiare de la FIDA, ADID și FGM în valoare de 16,1 milioane USD în împrumuturi și aproximativ 10 milioane de dolari în granturi. Programul cuprinde următoarele componente:

- Componenta I: Rezistența la schimbările climatice și dezvoltarea lanțului valoric inclusiv
- Componenta II: Finanțarea rurală integrată și dezvoltarea capacității
- Componenta III: Dezvoltarea infrastructurii economice pentru reziliența și creșterea rurală

În cadrul componentei I, se vor acorda subvenții pentru investiții cu scopul de a spori capacitatea întreprinderilor agricole în a se adapta la schimbările climatice, precum și subvenții pentru dezvoltarea lanțurilor de valori în cadrul programului în următoarele domenii: apicultură, legumicultură și struguri de masă.

În mod specific pentru sectorul apicol, acest program vizează următoarele rezultate:

1. Sprijin acordat grupurilor de producători la nivel local și regional în formarea loturilor de produse destinate vânzării pe piața internă și export pentru a crește veniturile, a reduce cheltuielile și a asigura competitivitatea produselor
2. Modernizarea sistemului de achiziții, stocare, procesare, ambalare și formare a loturilor de produse
3. Creșterea exporturilor de produse apicole la nivel regional
4. Modernizarea sistemului de comunicare și marketing
5. Venitul regional crescut pe baza vânzării produselor cu valoare adăugată
6. Maximizarea utilizării potențialului melifer al regiunii;

Prin sprijinul Cooperării pentru Dezvoltare a Republicii Cehe, organizația „People in Need Moldova“ implementează în prezent un proiect care vizează crearea unui sprijin instituțional pentru agricultura ecologică în Moldova. Obiectivul principal este creșterea capacității, transparenței și a credibilității instituțiilor de stat în domeniul agriculturii ecologice în Moldova. Perioada de implementare este 2017- iunie 2021 și costul total de 1.590.000 CZK, echivalentul a aproximativ 62.400 €. Proiectul este implementat în strânsă colaborare cu MARDE și are ca scop obținerea următoarelor rezultate:

1. Structura instituțională consolidată în domeniul agriculturii ecologice
2. Un sistem operațional pentru aprobarea unificată a inputurilor în agricultura ecologică
3. Competența consolidată a laboratoarelor locale în domeniul agriculturii ecologice
4. Un sistem stabilit de recomandare a procedurilor agro-tehnologice ecologice, a speciilor și a soiurilor

Capitolul 1: Sectorul nucifer din Moldova:

1.1. Introducere

De la adoptarea Legii² privind nucile în Moldova în 1999, atenția națională față de nuci ca recoltă a crescut drastic. În prezent, în Moldova "nucile sunt cultivate pe 24.000 de hectare de plantații, o zonă care se extinde în mod constant" (MIEPO 2017). Suprafața actuală de producție a livezilor este de 16.000 de hectare, potrivit Biroului Național de Statistică a Republicii Moldova 2017. Productivitatea medie variază de la 2 la 3 tone pe hectar, în funcție de soi și de condițiile climatice. Plantațiile de nucă au înregistrat o creștere rapidă din anul 2000, dintr-o suprafață de 4.000 de hectare ajungând la o suprafață de 24.000 de hectare în 2014. Astfel, volumul exporturilor a crescut de la 39 milioane dolari în 2007 la peste 100 milioane în 2014 "(raportul MIEPO Agriculture 2015). În 2015 și 2016 volumul exporturilor în tone a crescut, însă, datorită unei scăderi rapide a prețurilor, valoarea totală a exporturilor a rămas la aproximativ 100 de milioane de dolari. Destinațiile top pentru exporturile de nuci moldovenești în ultimii zece ani au fost: Franța, Grecia, Germania, Austria, Irak, Turcia, Italia, Marea Britanie și Olanda.

Moldova a devenit recent cunoscută ca țară de prelucrare a nucilor (INC, 2017). Datorită investițiilor mari în decojire și sortare, Moldova nu numai că este capabilă să proceseze toată cantitatea de nuci proprie pentru export, ci să și ofere servicii de prelucrare pentru alte țări precum Franța, de exemplu. În acest caz nucile cu coajă sunt importate în Moldova, prelucrate și reexportate înapoi în Franța.

Produsele cu valoare adăugată, cum ar fi uleiul de nuc, joacă în prezent un rol mai puțin semnificativ în exportul moldovenesc. De exemplu, compania Prometeu-T produce ulei de nuc, dar în cantități relativ mici. Potrivit directorului companiei, nu sunt suficiente cantități de nuci pentru producerea uleiului, viabile din punct de vedere comercial, el preferă pentru export să le vândă sub formă de kernel, datorită cererii ridicate și relațiilor comerciale deja stabilite. Cu toate acestea, dacă s-ar stabili relații comerciale stabile pentru exportul uleiului de nucă, acest produs ar putea reprezenta un potențial puternic de venituri, deoarece prețul cu amănuntul pentru uleiul organic de nuc în sticle de diferite dimensiuni variază de la 40 EUR la 60 EUR pe litru. Nu au fost încă identificate cazuri de export a florii de nuc (amestecul presat de miez de nucă, rămasă după extragerea uleiului) sau a amestecurilor pre-ambalate de marcă.

Consiliul Internațional de Nuci și Fructe Uscate estimează că, în 2016, nucile sunt pe locul 2 după preferință, după migdale în țările cu venitul ridicat, cu o cotă de 18%, migdale (39%). În țările cu venitul mediu, nucile au fost pe locul 1 în perioada 2016 - 29% (INC, 2018). În același timp, cererea mondială de nuci este în continuă creștere. Diferența enormă de peste 180 de milioane de tone de nuci cu coajă, între producerea și consumul de nuci din cadrul UE oferă o oportunitate excelentă pentru exportatorii moldoveni de nuci. De asemenea Turcia, țările din Orientul Mijlociu și Asia Pacifică reprezintă o destinație promițătoare pentru export.

² Legea No. 658 of 29.10.1999 - <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=311709>

1.2. Tendințe globale în producția și comerțul de nuci

Nucile sunt un produs din ce în ce mai semnificativ în comerțul internațional. Deși prețul pieței mondiale a scăzut în 2015, ele rămân un produs care aduce marje relativ mari în comerțul internațional.

Valoarea globală a ofertei de nuci a ajuns la 5,5 miliarde de dolari în sezonul 2016/2017 (CIN 2017), ce plasează nucile pe locul patru după migdale, fistic și cashews. În 2014, valoarea de furnizare a nucilor era pe locul al doilea, dar a scăzut în 2015/2016, deoarece prețul pieței mondiale pentru nuci a scăzut semnificativ.

Producția mondială de nuci

Producția de nuci la nivel mondial a fost estimată la 871 849 tone (bază kernel) în sezonul 2016/2017; în creștere cu 20% față de sezonul precedent. Mărirea ofertei de nuci în perioada 2015-2016 se explică, în principal, prin producția Chinei, care a crescut cu 55% în 2015/16, urmată de Chili și Statele Unite, cu 22% și respectiv cu 11%. În ultimii 10 ani, producția de nuci sa dublat, după cum arată Figura 4.

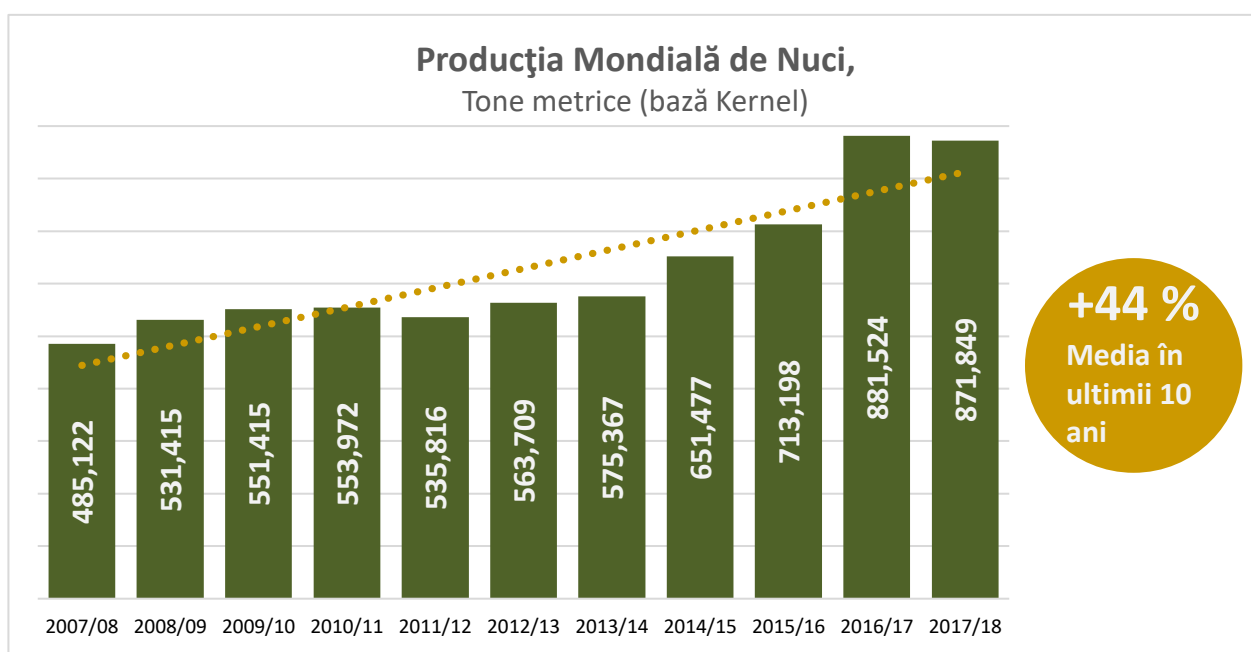

Figura 4 - Producția mondială de nuci 2007-2017
(Sursa: CIN 2018)³

³ Diferența dintre cantitățile totale de producție este atribuită diferenței în metoda de colectare a datelor de către CIN și USDA. Raportul de conversie de la nuci cu coajă la kernel folosit de USDA este de 2,34.

China și Statele Unite lidează producția mondială cu 42% și 29% respectiv (CIN, 2018) (CIN - Consiliul Internațional pentru Nuci și Fructe Uscate, 2018). Din perspectiva istorică demonstrată

în tabelul de mai jos, devine clar că China, Statele Unite și Chili își extind rapid producția de nuci. Moldova a înregistrat o creștere moderată, iar Ucraina o creștere foarte modestă, în timp ce Uniunea Europeană - principalul importator de nuci din întreaga lume nu și-a mărit producția în ultimii 5 ani.

Tabelul 2 – Producția de nuci din diferite țări 2012-2017, TM, Bază Kernel

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
China	307,692	333,333	384,615	427,350	452,991
Statele Unite	192,680	190,741	221,369	233,774	259,750
EU	47,009	47,009	46,111	49,573	48,291
Ukraina	41,427	49,483	43,906	49,179	44,872
Chili	22,650	25,641	34,886	34,188	42,735
Turcia	36,325	32,051	17,094	25,641	26,923
Moldova	9,701	9,872	13,675	12,821	13,462
Alte țări	18,932	21,667	18,590	18,590	16,667
Total	676,415	709,797	780,247	851,115	905,690

(Sursa: USDA 2017)²

Potrivit Dlui Oleg Tîrsînă, Președintele Uniunii Asociațiilor Producătorilor de Nuci din Republica Moldova (denumită și Asociația Națională a Producătorilor de Nuci sau UAPNRM), Chili este unul dintre cei mai importanți concurenți din sectorul nucilor pentru Moldova, în special în ce ține de piața europeană. Chili a investit în mare măsură în extinderea plantațiilor de nuc la o rată de aproape 10.000 ha pe an. Aceasta este o creștere extraordinară cu care Moldova nu poate ține pasul. Creșterea sectorului de nuc chilian este atribuită, de asemenea, organizării instituționale puternice și sprijinului statului acordat acestui sector.

Exportul mondial de nucă

În deceniul 2005-2015 exporturile mondiale de nuci s-au dublat, atingând 231 000 de tone metrice. Statele Unite au fost principalul exportator de nuci în perioada 2015, reprezentând mai mult de jumătate din exporturile globale, Germania fiind destinația principală, dar și Japonia și Republica Coreana au fost unii din partenerii importanți. Ucraina și Chili și-au comercializat nucile în mare parte în Orientul Mijlociu și Europa. Moldova ocupă locul patru în exporturile de nuci din lume, predominând în Europa. Moldova este, de asemenea, cunoscută ca o țară de prelucrare, prestînd servicii de prelucrare a nucilor în mare parte partenerilor francezi (CIN 2017).

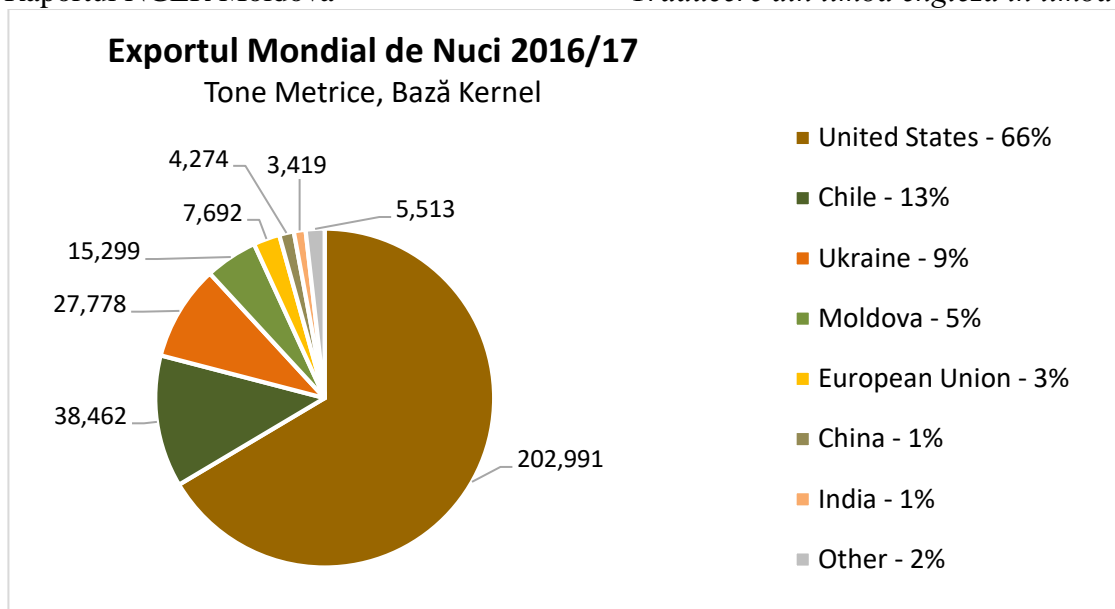

Figura 5 - Exportul mondial de nuci 2016/17
(Sursa: USDA 2017)

Importul mondial de nuci

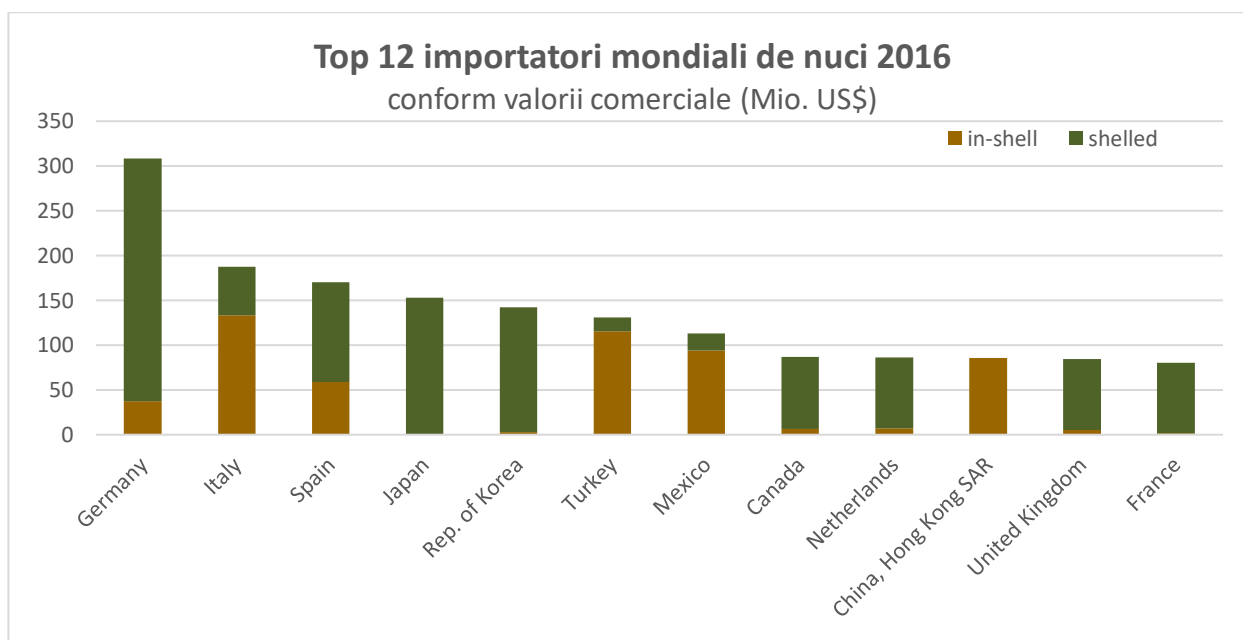

Figura 6 - Top 12 importatori mondiali de nuci în 2016 - cumulativ cu coajă și decojite.
(Sursa: reprezentare luată din baza de date UN Comtrade Database, 2017)

Germania joacă un rol semnificativ în comerțul mondial de nuci. Potrivit atât bazei de date UN Comtrade 2017, cât și CIN - Consiliul Internațional pentru Nuci și Fructe uscate, în 2017 Germania este importatorul mondial principal de nuci decojite. De asemenea, dacă luăm în considerare cantitățile cumulate de import de nuci decojite și cu coajă - Germania se află pe primul loc pe listă, urmată de alte două țări ale Uniunii Europene, și anume Italia și Spania. În anul 2016, Germania a importat 25,978 tone metrice de nuci (bază de kernel) aproape dublu față de importul său în 2006 (CIN 2018).

Consumul de nuci pe plan Mondial

Consiliul Internațional pentru Nuci și Fructe uscate (2018) estimează că în 2016, nucile ocupă locul 2 în lista preferințelor de nuci și fructe uscate în țările cu venituri mari ⁴, cu o cotă de piață de 18% după migdale (39%). În țările cu venituri medii, nucile au fost pe locul 1 în 2016 (29%).

Tabelul 3 – Consumul de nuci estimat pe plan Mondial 2011-2016

Țara	Consumul Total (Tone Metriche, Bază Kernel)					Consumul per capita (kg/an)
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Media 2012-2017
China	347,094	365,085	408,718	459,487	491,453	0.18
EU	98,376	112,009	119,017	131,068	138,889	n/a
Franța	16,271	21,907	18,333	24,998	21,680	0.32
Germania	12,085	12,154	14,763	17,922	16,856	0.18
Italia	9,124	8,596	8,707	12,748	13,829	0.18
Spania	7,951	8,955	8,815	11,202	13,746	0.22
Olanda	2,944	3,632	4,455	9,894	10,650	0.35
Marea Britanie	5,146	5,351	6,711	8,225	9,001	0.11
Grecia	1,081	1,550	1,410	2,544	2,466	0.16
Austria	1,397	1,619	1,200	2,342	n/a	0.19
Turcia	50,214	49,188	43,205	60,470	63,547	0.30
Statele Unite	65,926	66,206	60,078	58,192	64,103	0.43
Japonia	11,838	12,393	16,239	17,222	17,094	0.11
Korea de Sud	12,051	12,436	14,487	13,034	13,675	0.26
Ukraiia	16,641	17,346	18,436	16,829	14,829	n/a
India	10,641	11,282	13,974	18,419	15,726	0.01
Canada	8,846	9,487	7,650	10,256	11,325	0.24
Iran	556	6,538	4,829	8,248	8,547	0.61
Alte Țări	48,504	46,966	45,274	47,457	56,218	n/a
Total in lume	670,686	708,937	751,908	840,683	893,568	0.09

(Sursa: reprezentări bazate pe USDA, 2017 și CIN, 2018)

Situația pe piața Uniunii Europene

Populația Uniunii Europene este de aproximativ 500 de milioane, cu un PIB mediu pe cap de locuitor de aproximativ 30.000 de dolari. Deși Uniunea Europeană produce propriile sale nuci, consumul intern este acoperit la 65% din importuri. Tendința de creștere a consumului a fost însoțită de o creștere a importurilor, însă nu și de creșterea producției locale (USDA 2016). Tabelul 4 prezintă o imagine de ansamblu asupra cererii și ofertei în UE 28.

⁴ Definit de OCDE

Tabelul 4 - Cifre cheie a ofertei și cererii de nuci în UE 2016

	Cu coajă Tone Metrice	Bază Kernel, Tone Metrice
Producția	113,650	48,568
Importul	180,000	76,923
Consumul	275,650	117,799
Exportul	18,000	7,692
Stocuri	40,000	17,094

(Sursa : USDA, 2016)

În perioada 2017-2018, producția Uniunii Europene este estimată la aproximativ 115.000 de tone, cu reduceri modeste în Franța și România. Se anticipă că consumul va rămâne neschimbat după câțiva ani de creștere puternică. În ce privește vânzările cu amănuntul, cererea este determinată de snack-uri și ingrediente de gătit, în ce ține de partea industrială - cererea e determinată de produse de patiserie. Se anticipă că importurile se vor ridica semnificativ.

Piața Uniunii Europene de nuci este deja matură, are însă spațiu de extindere. Acest decalaj enorm între consum și producție reprezintă o oportunitate excelentă pentru exportatorii moldoveni de nuci. În 2015, Statele Unite a fost furnizorul numărul unu de nuci, atât cu coajă, cât și fără în UE, iar Moldova ocupă cu mandrie locul al doilea, Chili aflându-se foarte aproape, însă pe locul trei. Cu toate acestea, având în vedere creșterea rapidă a industriei de nuci în Chili, se poate aștepta ca în 2017 sau 2018 Chili să depășească Moldova în acest respect.

Tabelul 5 - EU-28 Importul de Nuci de Origine, TM, cu coajă

Țara de origine	2012/13	2013/14	2014/15
SUA	72,552	84,839	97,651
Moldova	21,262	23,280	24,452
Chili	16,464	21,710	24,041
Ukraina	18,041	19,855	22,206
China	3,617	5,014	3,404
Alte Țări	10,138	11,126	10,267
Total	133,350	156,408	175,317

(Sursa: USDA Copaci de Nuca Anual 2016)

1.3. Statutul actual și performanța sectorului de nuci în Moldova

Potrivit Asociației Naționale a Culturilor de Nuci, Moldova are condiții climatice și solologice ideale pentru producția de nuci - se situează în cele 7% din teritoriul mondial care se socotesc cel mai potrivit pentru productivitatea maximă a varietății superioare de nuc Juglans regia.

În Moldova, în zonele rurale este absolut obișnuit de a poseda cel puțin un copac de nuc împrejurul gospodăriei.

Pe timpul Uniunii Sovietice, nucile nu aveau recunoașterea oficială ca recoltă și producția lor nu era o prioritate strategică. Plantațiile erau de obicei împrăștiate în jurul așezărilor sătești sau de-a lungul traselor rutiere. Cantități semnificative de nucari au fost plantați de-a lungul drumurilor de țară pe tot teritoriul Moldovei. Suprafața totală a plantațiilor rutiere este estimată la peste 100.000 ha. Soiurile de nuc plantate în anii 1950 nu au fost selecționate din punct de

vedere genetic sau adecvate pentru producția agricolă comercială, prin urmare au randamente destul de scăzute de cel mult 1 tonă pe hectar (Banca Mondială 2003). Potrivit Dlui Oleg Tîrsînă, președintele UAPNRM, nucile colectate de pe aceste drumuri de țară reprezintă în continuare cea mai importantă sursă de producție a nucilor moldovenești. El estimează că, în sezonul de recoltare din 2018, proporția de nuci colectate de pe drumuri va scădea la 60%, cu 40% din rezervele de livezi industriale.

La mijlocul anilor 1990, sectorul nucilor a început să crească rapid dintr-o bază foarte mică. Datorită costurilor mici a forței de muncă, a fost posibilă prelucrarea manuală a nucilor cu o rată de extracție mare a miezului întreg în comparație cu metodelor mecanizate de extragere. În 1999 a fost adoptată așa numita "Lege privind nucii", care sprijină extinderea plantațiilor industriale și a activităților economice subvenționate, legate de dezvoltarea sectorului de nuci. Accesul preferențial pe piața Uniunii Europene fără taxe tarifare a sporit exportul care a dus la dezvoltarea rapidă a industriei de marketing și de prelucrare a nucilor.(Banca Mondială, 2003).

În prezent, nucile sunt cultivate în livezi pe o suprafață de 24.000 de hectare, o zonă care se extinde în mod constant (MIEPO, 2016). Potrivit Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova în anul 2017, suprafața productivă a livezilor a fost de 16.000 de hectare. Productivitatea medie anuală variază de la 2 la 3 tone pe hectar, în funcție de soi și de condițiile climatice. Plantațiile de nuc au înregistrat o creștere rapidă, începând cu anul 2000, de la o suprafață de 4.000 de hectare și ajungând la o suprafață de 24.000 de hectare în 2014. Astfel, volumul exporturilor a crescut de la 39 milioane USD în 2007 la peste 100 milioane USD în 2014 (MIEPO, 2016) care reprezenta 1,5% din PIB, de 6,57 miliarde de dolari) și aproximativ 40% din venitul agricol total al țării (UN Comtrade, 2017). În 2015 și 2016, volumul exporturilor a crescut, însă, datorită scăderii rapide a prețurilor la nivel mondial, valoarea totală a exporturilor a rămas la aproximativ 100 de milioane de dolari.

Creșterea semnificativă a exporturilor de la mijlocul anilor 1990 este prezentată în Figura 5. Este important de reținut faptul că Moldova exportă în prezent, în mare parte, nuci decojite. Volumul exportului de nuci cu coajă în anul 2017 a fost foarte mic: 1.842 de tone (ANSA, 2018), ce reprezintă doar aproximativ 1-2% din valoarea totală a exportului de nuci. Acest fapt se explică prin orientarea investițiilor în industria de prelucrare în ultimii ani. Potrivit Dlui Oleg Tîrsînă, președintele UAPNRM totuși cantitatea de nuci cu coajă a crescut cu 17% față de anul 2016 și va continua să crească.

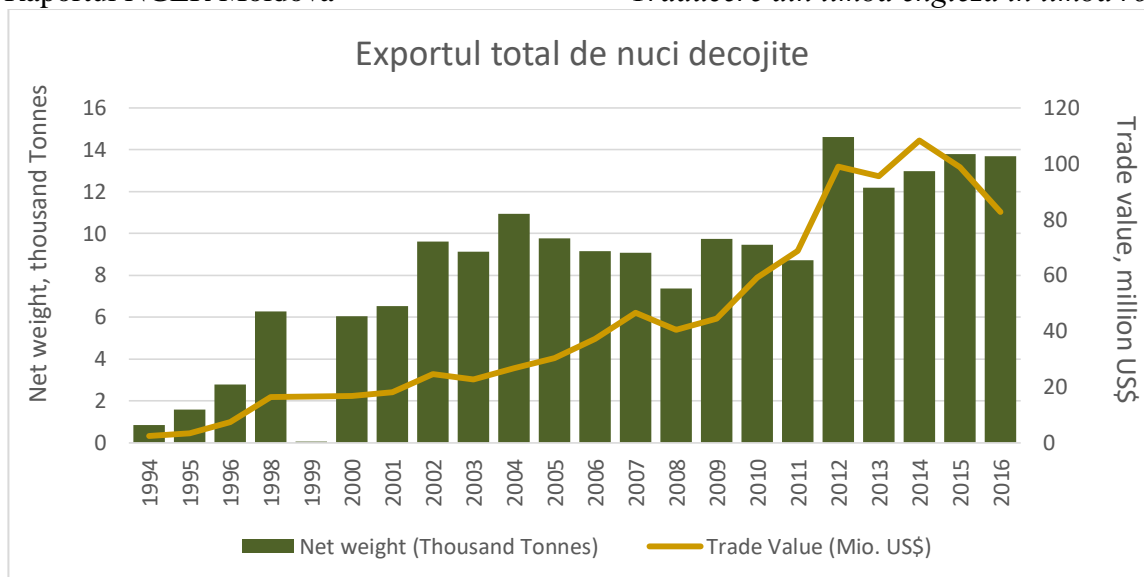

Figura 7 – Exportul Total de nuci decojite în perioada 1994-2016
(Sursa: bazat pe datele din baza de date UN Comtrade, 2017)

Relațiile comerciale în sectorul nucilor între Uniunea Europeană și Moldova sunt deja bine stabilite. Cantitatea de nuci decojite exportată către Uniunea Europeană a crescut semnificativ în ultimii 10 ani, după cum se ilustrează în Figura 8. În prezent, Moldova furnizează în UE aproximativ 12 tone de bază Kernel, ceea ce reprezintă doar 13,3% din importul Uniunii Europene de aproximativ 90 mii tone (USDA, 2017). Cererea de import rămasă este acoperită în special de Statele Unite și Chili.

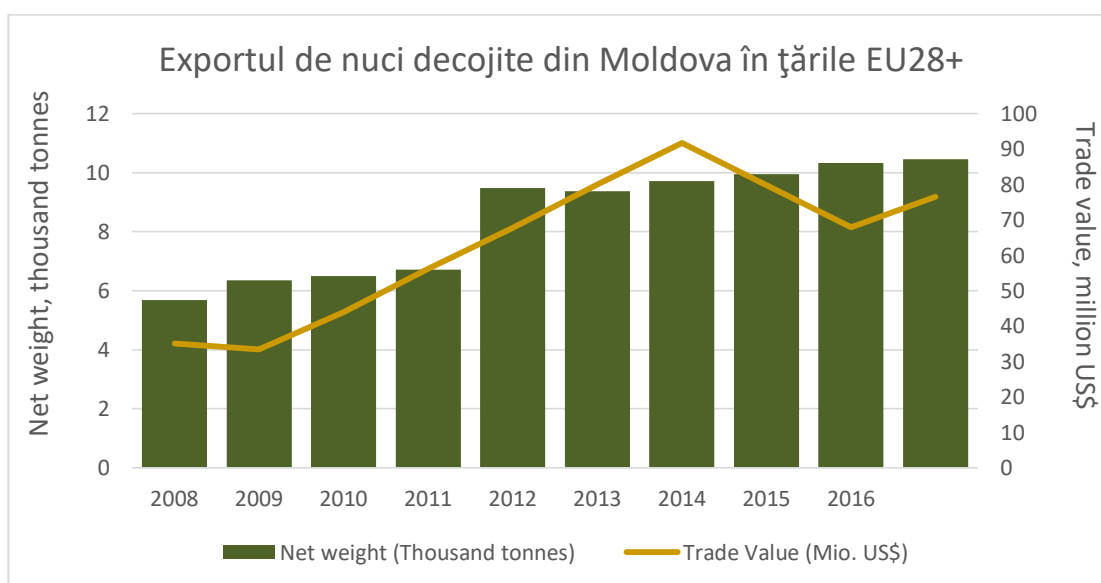

Figura 8 - EU 28+ exportul de nuci decojite din Moldova 2008-2017
(Sursa: din data de baze Eurostat Comext, 2018)

Pentru a înțelege mai bine relațiile de export către anumite țări, putem consulta Figura 9, care prezintă cele mai importante 9 destinații de export a nucilor moldovenești în ultimii 10 ani. Țările de sus au fost selectate în funcție de greutatea netă cumulată de nuci exportate în această perioadă.

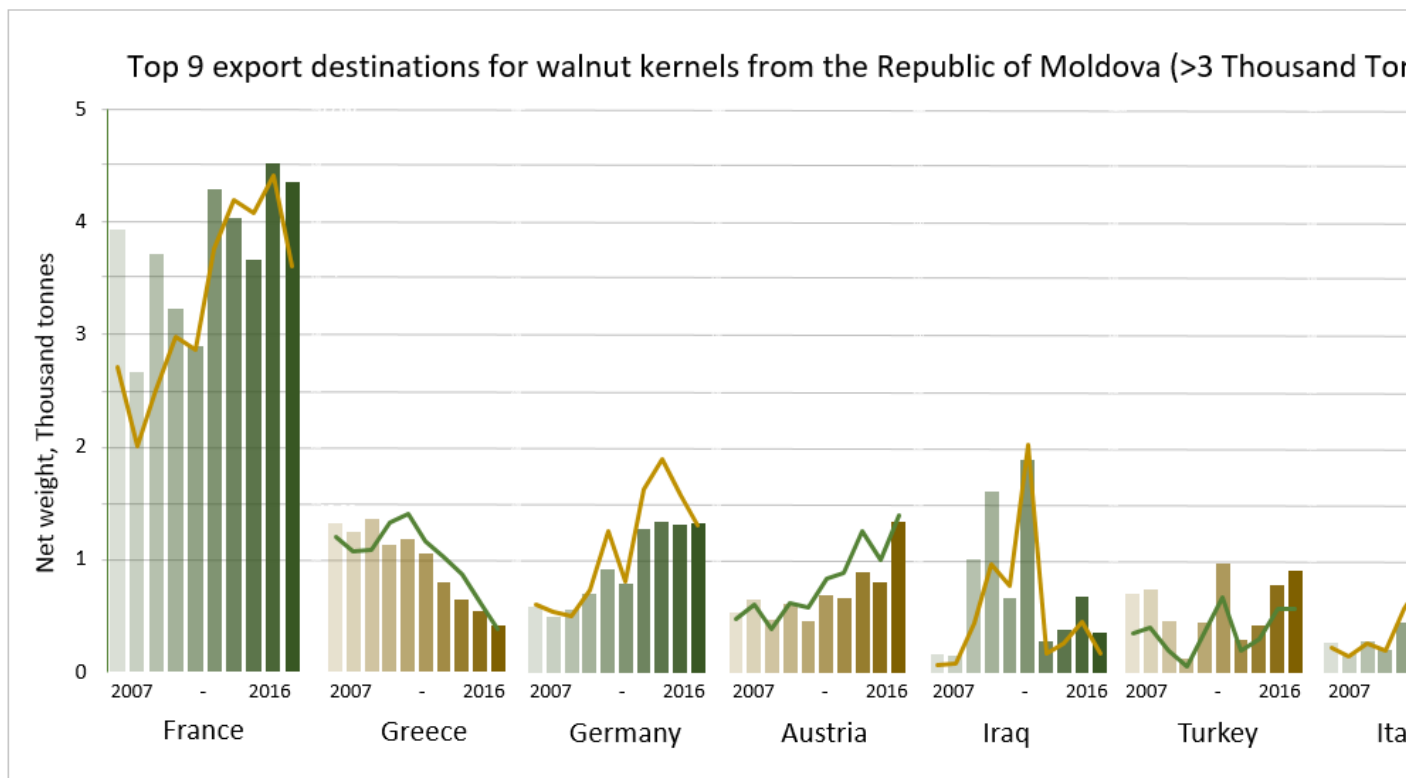

Figura 9 - Top 9 destinații de export a bazei kernel din Moldova
(Sursa: din baza de date a UN Comtrade 2017)

Figura 9 indică că Franța este destinația principală de export a nucilor decojite din Moldova. Acest lucru se poate explica în mare măsură prin faptul că Moldova importă nuci cu coajă din Franța, le prelucrează și apoi reexportă bază de kernel. În anul 2017, de exemplu, Moldova a importat din Franța 2,57 mii tone de nuci cu coajă, cu o valoare totală de 5,62 milioane de euro (Eurostat Comext, 2018). Aceasta reprezintă aproximativ 8% din totalul producției franceze de nuci (USDA, 2016). A doua, cea mai mare destinație de export - Grecia a înregistrat un declin în ultimii 10 ani, datorita crizei economice a țării, în vreme ce Germania, Austria, Italia și Olanda sunt considerate ca fiind piețe de export în creștere. Diagrama demonstrează o relație vizibilă între valoarea comerțului și greutatea netă a kernelurilor exportate, ceea ce sugerează că Irakul și Turcia par să plătească prețuri mai mici pentru nucile decojite. Întrebarea fiind dacă exportatorii moldoveni aprovizionează aceste piețe cu kerneluri de calitate inferioară sau întradevar se limitează la prețuri mai mici. Cele mai mari valori ale comerțului în raport cu greutatea netă pot fi observate în Germania și Austria. De asemenea, certificarea ecologică a crescut. Nucile organice din Moldova se regăsesc în lanțurile de magazine germane precum "DM" și "Biocompany". În general, calitatea nucilor moldovenești este destul de competitivă, dar o marcă națională de nuc, ca în cazul "nuci californiene", urmează să fie dezvoltată.

Activități ecologice și cu valoare adăugată în acest sector

În prezent, procesarea și certificarea ecologică reprezintă 2 principale activități cu valoare adăugată în sectorul nucilor moldovenești. Din păcate, date oficiale privind producția și exportul cumulată de nuci organice nu sunt disponibile. Registrul național al producătorilor cu certificate ecologice enumeră 16 producători de nuci cu o suprafață totală de 427 ha. Este important de menționat că doar 91 ha sunt pe deplin certificate ca fiind ecologice, în timp ce restul 78% sunt

toate în curs de conversie. Acest lucru implică, de asemenea, că majoritatea acestor livezi sunt tinere și încă nu aduc roada cu valoare semnificativă de piață. Zonele înregistrate în lista MARDM reprezintă o mică parte din plantațiile ecologice, deoarece acestea aparțin în mare parte fermierilor mici și mijlocii. Acționarii plantațiilor industriale mari cu certificare ecologică sunt, de obicei, cei care au integrat vertical prelucrarea și exportul nucilor în lanțurile de valori internaționale. Aceste companii mari obțin certificări externe pentru a putea exporta în mod predominant pe piețele europene. Pe parcursul acestui studiu nu a fost posibilă colectarea setului complet de date, deoarece doar jumătate dintre aceste companii și doar un număr mic de organisme internaționale de certificare au scos la iveală numere exacte pentru zonele certificate. Pe baza acestor cifre, și a altor informații disponibile pe companiile mari și a unei extrapolări logice, deducem că suprafața livezilor ecologice certificate din Moldova nu depășește 2.000 ha.

În afară de înregistrările zonei de creștere, există doar estimări vagi ale volumelor de producție a diferitor actori și organizații din această industrie. Centrul Internațional pentru Agricultură Ecologică din Europa Centrală și de Est - EkoConnect (2011) prezintă o cifră de 4 414 tone de export de kernel pentru anul 2010, în raportul său privind sectorul ecologic din Moldova. Un raport privind ecologizarea agriculturii afirmă că în anul 2014 Moldova a exportat aproximativ 962 de tone de nuci decojite din livezi organice și livezi în conversie, în Germania, cu o valoare comercială totală de aproximativ 4,2 milioane de euro (PNUD / GEF, 2014).

Produse cu valoare adăugată, cum ar fi uleiul de nuc, joacă în prezent un rol mai puțin semnificativ în exportul moldovenesc. De exemplu, compania Prometeu-T produce ulei de nuc, în cantități relativ mici. Potrivit directorului companiei, nu sunt suficiente nuci pentru producția de ulei, și pentru export preferă să vândă nucile sub formă de kernel datorită cererii ridicate și a relațiilor comerciale deja stabilite. Totuși, dacă s-ar stabili relații comerciale stabile pentru exportul de ulei de nuc, acest produs ar putea reprezenta un potențial puternic de venit, deoarece prețul de vânzare cu amănuntul pentru uleiul de nuc organic în sticle de diferite dimensiuni variază de la 40 € la 60 € per litru. Nu au fost încă identificate cazuri de comercializare a florii de nuc sau exportul amestecurilor pre-ambalate de marcă.

1.4. O prezentare succintă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul nucilor

Lanțul valoric total din sectorul nucilor se caracterizează printr-un număr mare de fermieri micro și mici și un număr mic de fermieri industriali mari (care nu au intrat încă în perioada de producție), colectori, prelucrători și exportatori.

Colectarea nucilor este efectuată de comercianții regionali care cumpără direct de la producătorii mici din zonele rurale și vând unităților de procesare care se află în principal în Chișinău. Aceștia, la rândul lor, decojesc manual și în continuare exportă nucile pe piețele de destinație, în special în UE. În plus, în afară de prelucrarea producției interne, industria a atras fluxuri semnificative de nuci cu coaja importate, exploatând decojirea manuală eficientă, și apoi reexportând nucile decojite în Franța și Germania (Banca Mondială, 2013). Astfel, Moldova este considerată, de asemenea, o țară care oferă servicii de prelucrare, în special pentru nucile franceze.

Pe lângă cei implicați direct în producție, prelucrare și comerț, există industrii / servicii de

cercetare, consultanță și certificare și alți actori ai dezvoltării sectorului, cum ar fi asociațiile de producători. Asociația Națională a Producătorilor de Nuc (UAPNRM) există încă din 2006, dedicându-și misiunea de a uni și sprijini producătorii mici și de a dezvolta acest sector. În ultimii ani activitatea sa a fost limitată din cauza resurselor limitate și a altor constrângeri. În anul 2015, cu alegerea noului președinte al Consiliului de administrație, s-au înregistrat unele activități noi și se dă speranță în viitoarele inovații pentru o mai mare eficacitate și incluziune în lanțul valoric.

Nucile Organice

Următorii operatori de pe piața Moldovei au fost certificați de către organismele europene de certificare pentru producția și comerțul nucilor organice: Monicol SRL (Kiwa BCS ÖKO-Garantie, BIO Suisse, Naturland), AMG Kernel SRL (Bio-inspecta), Irida SRL și Nutsi International SRL (EcoCert Franța), Minunata Xenia SRL (Kiwa BCS ÖKO-Garantie) IM Nova Nut SRL și Maestro Nut SRL (CERES), Prometeu-T SA, Fernuci SRL și Pronutconagro SRL (nu sau găsit date referitor la organismul de certificare). Există, de asemenea, 16 operatori mai mici certificați de organisme de certificare acreditate la nivel național (Certificat Eco și Biocert Traditional), dar majoritatea sunt încă în curs de conversie, iar aceste certificate nu sunt recunoscute ca echivalent organic european în cazul exportului.

Viorel Gherciu, expert proeminent în agricultura ecologică, prezintă un exemplu a unui exportator de nuci organici și metoda lui de rezolvare a problemelor ce țineau de colectare și certificare înainte de anul 2014. "Nova Nut este o întreprindere mixtă germano-moldovenească de nuci organice, în care partenerul german se ocupă de marketing și partenerul moldovenesc de aprovizionare, au contractat 2,152 fermieri, dintre care majoritatea au doar câțiva copaci. Cu un copac bun, care cântărește aproximativ 100 kg, un agricultor cu trei copaci poate câștiga aproximativ 600 de dolari pe an, o contribuție substanțială pentru o familie, într-o țară săracă ca Republica Moldova. Pentru menținerea scăzută a costurilor de certificare - care altfel ar fi prohibitivă - operatorii mențin un certificat de grup cu un sistem de control intern, prin care ei înșiși vizitează toți fermierii și fac rapoarte de inspecție. Organismul de certificare verifică eficiența acestui control intern. Producția totală este de 300 de tone de kernel, clasificat în diferite calități și ambalat în vacuum" (UNEP, 2011).

1.5. Potențialul diversificării pieței, modernizarea lanțului valoric și generarea de valoare adăugată în sectorul de nuci în Moldova

Diversificarea pieței

Piața Uniunii Europene și mai ales Franța și Germania sunt în prezent principalele destinații de export pentru nucile moldovenești, însă sectorul ar avea o creștere și o rezistență mai mare dacă exporturile ar viza un grup mai diversificat de țări și nișe specifice în cadrul acestor țări.

Una dintre concluziile cheie rezultate din consultările cu producătorii / exportatorii moldoveni și cu importatorii din Uniunea Europeană este că la momentul de față este foarte dificil să se exporte produse cu valoarea adăugată (produse finite deja prelucrate) și să se vinda în lanțurile europene

de comerț cu amănuntul ca un brand registrat în Moldova. Cercetările noastre arată că consumatorii din Uniunea Europeană, în special din Germania, sunt foarte conservatori preferând mărcile pe care deja le recunosc și le încredințează. Prin urmare, Moldova va continua, în viitorul apropiat (5-7 ani), rolul său de furnizor de materie primă, ce în continuare se ambalează și etichetează în țara de consum.

Cu toate acestea, oportunitățile de penetrare a piețelor conservatiste stabilite ar trebui să se desfășoare în continuare, focusându-se pe piețele mai puțin tradiționale, cum ar fi noile state membre ale Uniunii Europene, care tocmai acum își caută/stabilesc brandurile de nuci de încredere. Nucile sunt foarte populare pentru multe dintre grupurile etnice care locuiesc în Europa și în special în Germania, cum ar fi minoritățile din Turcia, Orientul Mijlociu și Africa de Nord ce reprezintă o nișă promițătoare.

De asemenea, este importantă adaptarea rapidă la cerințele clienților. Vârful chizițiilor de nuci în Europa este în timpul iernii - mai ales în perioada înainte de Crăciun, cu toate acestea cumpărarea nucilor este în creștere pe tot parcursul anului. În comerțul cu amănuntul, aproape 50% din toate nucile sunt comercializate în supermarketurile clasice, iar 30% prin intermediul canalului de sănătate și bio. Restul-20% sunt vândute prin intermediul piețelor externe și online (CBI, 2014).

În următorul deceniu, se așteaptă ca regiunea Asia-Pacific și Europa să domine în sectorul nucilor, urmate de Orientul Mijlociu și Africa. Din ce în ce mai mult, nucile sunt consumate în regiunea Asia Pacific, în special pentru gustări și formulări farmaceutice. Această regiune este de așteptat să devină un jucător proeminent până în 2025, cu o rată anuală de creștere compusă semnificativă (RCAC) atribuită creșterii consumului de nuci pe cap de locuitor (Transparency Market Research, 2017).

Moldova poate lua exemplul de la Chili, care este foarte activă pe piața turcă, recent însă a penetrat și piețele Indiei, Maroc și Emiratele Arabe Unite. Concurența cu Chili nu ar trebui să fie prea severă, deoarece timpul de recoltare în emisfera nordică și cea sudică are loc exact în opusul anului și ar putea fi complementară pentru o aprovizionare constantă.

Pentru a ridica lanțul valoric al nucilor, pot fi luate în considerare mai multe opțiuni. Desigur, certificarea ecologică este de mare valoare pentru piața europeană, dar și produsele cu valoare adăugată devin din ce în ce mai semnificative în comerțul mondial.

Certificarea Organica

Oleg Țîrsînă, președintele Asociației UAPNRM, afirmă că producția de nuci organice reprezintă cea mai promițătoare opțiune pentru Moldova. Pentru a face ca nucile moldovenești să devină mai vizibile și recunoscute pentru calitatea lor pe piața europeană, Asociația a inițiat recent discuții pentru a crea un brand de nuc moldovenesc: "Moldova Nut", similar cu "Moldova Fruit" care există deja și pare să se bucure de recunoaștere și încredere de către un număr tot mai mare de parteneri comerciali externi.

Vom examina pe scurt tendințele pieții de nuci din Germania, deoarece această țară este cel mai mare importator din lume, al 5-lea cel mai mare consumator de nuci și cea mai mare piață ecologică din Uniunea Europeană. Centrul pentru Promovarea Importurilor din țările în curs de dezvoltare (CPI) estimează că, pentru comerțul echitabil, nucile organice de marcă le aduce producătorilor cote mai mari a prețului de vânzare final și, astfel pot obține un plus de valoare de 30-50% decât în cazul comerțului cu produse convenționale, toate acestea în ciuda costurilor mai mari implicate în certificare.

În general, consumatorii europeni sunt cointeresați în caracterul natural - "organic", "natural" sau "aditiv / fără conservanți", caracteristic în comerțul de fructele și nuci comercializate, în timp ce mențiunile "fibre", "proteine" atrag cumpărători. Deși majoritatea oamenilor deja percep nucile ca un aliment sănătos oricum, există un segment semnificativ de consumatori care este dispus să plătească un preț premial pentru nucile organice (CBI, 2014). În timp ce prețurile de vânzare cu amănuntul pe piață variază de la 1,50 € la 2,00 € pe 100g, segmentul organic și premial poate ajunge până la 3 € - 4 € pe 100g. Din fericire, nucile moldovenești se găsesc deja pe rafturile magazinelor ecologice din Germania, cum ar fi Biocompany sau DM, care le vând ca branduri locale, de exemplu segmentul premial Rapunzel.

Un alt punct forte a certificării ecologice este ca poate ajuta la amortizarea instabilității prețului. Prețul nucilor de pe piața mondială a înregistrat o scădere semnificativă de aproape 30% în 2015 și 2016. Recent, Serviciul de Extindere a Cooperării din cadrul Universității din California a arătat că cererea de nuci organice a rămas constantă și chiar a crescut, iar prețul nucilor organice nu a scăzut, deși toate aceste tendințe au înregistrat o încetinire a traiectoriilor tradiționale (Jeffries, 2016).

Consumatorii europeni sunt sensibili în ce ține de mediul înconjurător, în special în ceea ce privește reciclarea și eliminarea ambalajelor. Există o tendință de a pacheta nucile în ambalaje de dimensiuni mai mari. Vizibilitatea produsului și atracția ambalajului sunt factori importanți, deoarece snacks-urile sunt adesea achiziționate prin impuls.

----- Mini Caz de studiu –Exportul de nuci organice – "Fernuci" -----

F.P.C. "Fernuci" este o companie lider de producție, prelucrare și export care și-a început activitatea în 2011 în satul Ciuciulea, raionul Glodeni. Olga Petrovsky, originală din satul Ciuciulea și de 11 ani cetățeană a Austriei, a fondat compania împreună cu soțul ei austriac. Olga Petrovski este membră activă a diasporei Moldovei, crezând ardent în potențialul de dezvoltare durabilă a țării sale.

În ultimii ani, Fernuci a devenit cel de-al doilea mare angajator din zonă, angajând mai mult de 100 de persoane. Poseda peste 20.000 de nuci pe aproximativ 110 ha de teren. Principalele soiuri cultivate de nuc sunt Fernor și Chanlder recunoscute pe plan internațional. Compania funcționează într-o manieră ecologică (de exemplu irigații prin picurare pentru cea

mai mare parte a livezilor) și este titulară a etichetei ecologice a Uniunii Europene. Prețul nucilor organice pe piața Europeană este dublu sau triplu față de prețului pe piața națională a Moldovei. În primii ani de investiții, până când propriile lor livezi nu erau gata de ecotare, Fernuci cumpăra nuci de la agricultorii regionali și le procesa pentru export.

Compania are propria linie de procesare cu echipamente franceze. Fernuci exportă cea mai mare parte a nucilor decojite în Austria și Franța și este unul dintre actorii rari de pe piața moldovenească care posedă o relație comercială bine stabilă și care se livrează într-un lanț de supermarketuri din Austria. Compania are planuri ambițioase de dezvoltare, care includ atât extinderea producției, cât și creșterea beneficiilor sociale în satul Ciuciulea.

Uleiul de nuca

Presarea uleiului de nucă este cea mai importantă activitate de obținere a valorii adăugate existente în lanțul valoric. Miezurile de nucă conțin o fracție de ulei de 60-70%. Valoarea actuală pe piața a uleiului de nucă din întreaga lume este de aproximativ 27,23 miliarde de euro în 2016, potrivit companiei Technavio Research, cu aproximativ 578 milioane euro pentru uleiul presat la rece. Ea estimează că piața de ulei de nucă din întreaga lume va crește la o rată anuală de creștere compusă de aproximativ 4,7% între 2017 și 2021.

Piața globală a uleiului de nucă este segmentată în dependență de aplicare, a canalului de distribuție și a regiunii. Bazându-se pe aplicarea sa, piața globală a uleiului de nucă este segmentată în suplimente nutriționale, produse cosmetice, aromaterapie și altele, cum ar fi finisaje din lemn și diluanții de vopsea etc.

Din toate segmentele de aplicații, se anticipă ca segmentul cosmetic să devină piața dominantă pe parcursul perioadei prognozate, datorită creșterii cererii de produse cosmetice pentru îngrijirea pielii pe bază de ulei natural și a produselor cosmetice pentru îngrijirea părului. Segmentul de suplimente nutritive este prognozat să crească datorită popularității sale în terapia de slăbire și alimentare cu acizii oleoși omega-3. Uleiul de nucă se amestecă armonios cu alte uleiuri de masaj, astfel, popularitatea crescândă în aromaterapie este un alt factor de stimulare a creșterii pieței uleiului de nucă.

America de Nord și regiunea Asia Pacific consumă cea mai mare parte a pieței uleiului de nucă în plan global și se așteaptă să se mărească cu o rată constantă. Se preconizează că piața regională din Europa de Vest va crește cu o rată de creștere relativ mare în perioada prognozată, datorită creșterii cererii determinate de conștientizarea consumatorilor cu privire la beneficiile pentru sănătate ale uleiului de nucă (Transparency Market Research, 2017). CBI afirmă că în 2014 piața de ulei de nucă din Germania a fost în valoare de aproximativ 20 de milioane de dolari în echivalentul prețului de vânzare cu amănuntul, echivalentul a aproximativ 1200 de tone. Piața este destul de stabilă, majoritatea uleiului de nucă se achiziționează de consumatori pentru consumul la domiciliu (10 milioane de euro estimate la 600 de tone sau 700.000 de litri). Consumatorii tipici de ulei de nucă tind să fie în grupa de vârstă 45-64 de ani cu venituri peste medie.

În prezent uleiul de nucă nu joacă un rol semnificativ în exportul moldovenesc. De exemplu, compania Prometeu-T produce deja ulei de nucă organic, cu toate acestea preferă să vândă miez de nucă datorită cererii ridicate și a relațiilor comerciale deja stabilite. Dacă s-ar stabili relații comerciale stabile pentru exportul uleiului de nucă, acest produs ar putea reprezenta o sursă puternică de venit, deoarece prețul de vânzare cu amănuntul pentru uleiul organic de nucă în sticle de dimensiuni diferite variază de la 40 la 60 de euro pe litru.

Alte produse cu valoare adăugată

Miezul presat rămas după presarea nucilor în producerea uleiului, poate fi comercializat ca floare de nuc valoroasă pentru diferite preparate de valoare. Înmuiate în apă și amestecate până la o stare cremoasă de emulsie fluidă, se primește un lapte excelent fără lactoză. Mărunțite minuțios și omogenizate cu basilic, sare, mirodenii și diferite ierburi, nucile pot fi folosite pentru a produce o pastă de pesto vegan, foarte valoroasă.

Amestecate cu fructe uscate, cum ar fi stafide, prune, caise sau mere, nucile fac o variantă excelentă de snack clasic "trail mix" popular în Europa. Amestecate cu fructe uscate, cereale și miere, se pot produce bare granola de energie. Mai mulți producători mici experimentează cu aceste produse alternative, însă nu au fost încă identificate cazuri de producție sau export pe scară largă a unor astfel de produse cu valoare adăugată în Moldova.

1.6. Analiza SWOT pentru sectorul nucilor

Următoarea analiză SWOT se bazează pe datele primite de la echipa națională de experți și părțile interesate la nivel național prin intermediul interviurilor și consultărilor din cadrul atelierelor de lucru.

Diagrama SWOT pentru sectorul nucilor	
Puncte Forte	Puncte Slabe

<ul style="list-style-type: none"> ● Condiții pedo-climatice favorabile ● Tradiție lungă în horticultură ● Abundență de copaci deja crescuți și soiuri selectate adaptabile la condițiile locale ● Cel puțin un nuc plantat în majoritatea gospodăriilor rurale ● Potrivit pentru altoi (intercropping) datorită spațiilor mari între copaci ● Costuri reduse de întreținere a livezilor ● Subvenții agricole pentru fermierii livezilor de nuc ● Procesare bine dezvoltată (industria de decojire a nucilor) ● Vicinitatea teritorială cu Uniunea Europeană, cel mai mare importator din lume de nuci decojite ● Beneficiază de acorduri de liber schimb cu multe țări importatoare ● Contracte existente pentru produse non-ecologice cu diferiți distribuitori străini ● Existența Asociației Naționale a Producătorilor de Nuci și a nu demult stabilită MOVCA ● Existența producătorilor cu certificare eco ● Creșterea consumului de nuci datorită beneficiilor dovedite pentru sănătate 	<ul style="list-style-type: none"> ● Inexistența mărcilor moldovenești de nuci și puțină recunoaștere a Moldovei ca origine de calitate pentru nuci ● Calitatea nucilor ocazional slabă, în special în cazul nucilor recoltate de-a lungul drumurilor, fiind strinse înaintea sezonului de recoltare ● Proceduri birocratice netransparente și de lungă durată ● Nu se aplică procedurile de pos-recoltare (cel puțin spălarea și uscarea) și lipsa infrastructurii pentru depozitarea nucilor de către proprietarii și intermediarii mici ● Lipsa disponibilității de finanțare pentru proprietarii mici ● Tinerii din mediul rural care părăsesc fermele și agricultura pentru a locui în orașe și în străinătate ● Performanța scăzută a sectoarelor de servicii periferice (ambalare, consultanță) ● Lipsa de cunoștințe în ce ține de necesitățile tehnologice a plantațiilor de nuc
Oportunități	Amenințări

<ul style="list-style-type: none"> ● Prin crearea locurilor de muncă, creșterea sectorului agriculturii ecologice va reduce șomajul în sectorul rural ● Programele de instruire pentru agricultori pot aduce noi ferme în producția ecologică ● Marjele mai mari pot atrage tinerii spre oportunități de antreprenariat în acest sector ● O etichetă ecologică națională poate spori vizibilitatea și cererea de produse ecologice ● Cumpărători țintă de valoare cu produse mai valoroase și convenabile ● Îmbunătățirea legăturilor cu sectorul turismului pentru a accesa piața locală a produselor artisanale de nucă ● Îmbunătățirea calității și a siguranței alimentelor pentru a răspunde standardelor de calitate mondiale în creștere ● Valoare adăugată pentru întregul lanț de valori ● Recoltarea copacilor îmbatriniți pentru producția de mobilă ● Extinderea certificării ecologice 	<ul style="list-style-type: none"> ● Efectele schimbărilor climatice asupra culturilor, înghețuri impredictabile și secete îndesite ● Gestionarea slabă a producției și a depozitării, care facilitează dăunătorii și bolile ● Recoltarea necontrolată și prea devreme a nucilor care cresc de-a lungul drumurilor ● Schimbarea frecventă a politicii guvernamentale ● Creșterea impozitului pe achiziția de nuci pentru populația locală, care este deja destul de ridicat (5%), spre deosebire de țările învecinate ● Creșterea ofertei la nivel mondial ● Căderile de preț frecvente ● Creșterea standardelor de calitate ale piețelor și a concurenței din partea unui număr în creștere de țări
---	--

1.7. Planul Național de Acțiune (PNA) pentru sectorul de nuci

PNA de mai jos se bazează pe datele furnizate de echipa de experți naționali și părțile interesate pe parcursul NGER, a fost propus spre examinare și a fost adoptat de părțile interesate la cel de-al doilea Atelier de Lucru al Părților Interesate.

Punctul	Acțiuni	Anul I				Anul II				Anul III				Agențiile responsabile
		I	I	II	I	I	I	II	I	I	II	II	I	
W1	Crearea unui brand național de nuci puternic (inclusiv o variantă organică)													Asociația Națională a Producătorilor de Nuci, MIEPO, MARDE
W2	Sprijin în crearea de cooperative eficiente pentru producătorii mici, în scopul asigurării efectelor pe scară largă și a managementului calității													MARDE
W3	Dezvoltarea capacităților și consolidarea instituțională a Asociației Naționale a Producătorilor de Nuci													
W4	Instituirea unui program de instruire pe scară largă privind bunele practici agricole, producția ecologică de nuci și gestionarea post-recoltare													Asociația Națională a Producătorilor de Nuci, MARDE
W5	Instituirea unei taxe minime de export de 0,2% pentru dezvoltarea sectorului dat													MARDE, MEIM
W6	Susținerea cercetării de piață și crearea de parteneriate comerciale eficiente pentru produsele cu valoare adăugată (exemplu ulei de nuca)													MIEPO

Capitolul 2: Sectorul mierii din Moldova

2.1. Introducere

Documentul de bază al discuției CONUCD folosește metodologia spațiului produselor ecologice și identifică mierea drept unul dintre cele cinci sectoare / produse ecologice cu o competitivitate mare de export. Din toate potențialele produse agricole verzi, mierea demonstrează cea mai mare rată anuală de creștere a exportului - 54% între 2012 și 2016. Importanța acestui sector / produs a fost validată de părțile interesate pe parcursul primului atelier național al părților interesate.

Următorul capitol se referă la mierea în vrac ca produs de bază și miere îmbuteliată ca produs cu valoare adăugată. În plus, este discutat un studiu de caz privind amestecurile de miere cu pomușoare. Alte produse apicole cum ar fi ceară naturală și derivate cu valoare adăugată cum ar fi lumânările, polenul, propolis, jeleu regal, faguri nu vor fi abordate în acest raport.

2.2. Tendințele globale și caracteristicile pieței de miere

Mierea este un produs verde în creștere. Din 2010, cererea globală de miere a crescut cu o rată ridicată de 20 mii tone pe an (Philips, 2017). Consumul global se estimează că va atinge 2,5 milioane de tone până în 2025 (Global Industry Analytics, 2016). Uniunea Europeană este cel mai mare consumator de miere din lume, reprezentând aproximativ 20% din consumul de miere la nivel mondial, urmat de China, Statele Unite și Turcia. Uniunea Europeană este de asemenea al doilea mare producător mondial (234 mii tone în 2016) după China (Comisia Europeană, 2016). Dar producția de miere din Uniunea Europeană scade. În prezent, doar 60% din cererea europeană de miere este acoperită de producția internă, și acest număr se așteaptă să scadă în continuare. Rata anuală de creștere a importurilor de miere din Uniunea Europeană a fost de 10,08% pe o perioadă de zece ani din perioada 2005-2015 (Eurostat, 2017). În anul 2016 importul total de miere în Uniunea Europeană a atins aproape 200 mii tone. Principalul furnizor al cererii de import de miere din Uniunea Europeană este China (aproximativ 30%), urmată de Ucraina, Argentina și Mexic. Moldova furnizează doar aproximativ 1,5% din valoarea importului european. Dintre țările Uniunii Europene, Germania este cea mai importantă piață de miere, cu 23% din consumul Uniunii Europene (aproximativ 85.000 tone), urmată de Marea Britanie (12%), Franța (10%), Spania (8%), și Polonia (7%) (Comisia Europeană, 2016).

Potrivit datelor Eurostat, valoarea medie a UE pentru mierea importată în vrac este de 2,06 € / kg, în timp ce mierea moldovenească este importată cu 2,36 € / kg în medie. Statele membre ale Uniunii Europene au industrii puternice de prelucrare și exportă miera îmbuteliată la un preț mediu de 5,87 € / kg (Comisia Europeană, 2016). Acesta este un semn clar că adăugarea de valoare prin îmbuteliere ar fi un pas logic și pentru Moldova.

Consumul de miere organică este în continuă creștere. La nivel global, Brazilia ocupă primul loc în exportul de miere organică, în timp ce Germania este cel mai mare importator din lume. Europeanii preferă varietăți de miere monofloră, cum ar fi salcâm, trifoi, manuka și pin. Consumul acestora este în creștere la rate anuale de 5-15% și este de așteptat să crească în continuare în comparație cu mierea mixată (CPI, 2016). Prin urmare, importanța în comerțul mondial a mierii monoflore organice va crește considerabil în următorii ani.

2.3. Statutul actual și nivelul de performanță a sectorului mierii din Moldova

Potrivit Biroului Național de Statistică, numărul familiilor de albine din Moldova a crescut în ultimii zece ani, după cum se vede în Figura 12. În anul 2017, aproape 145 mii de familii de albine au fost înregistrate în țară.

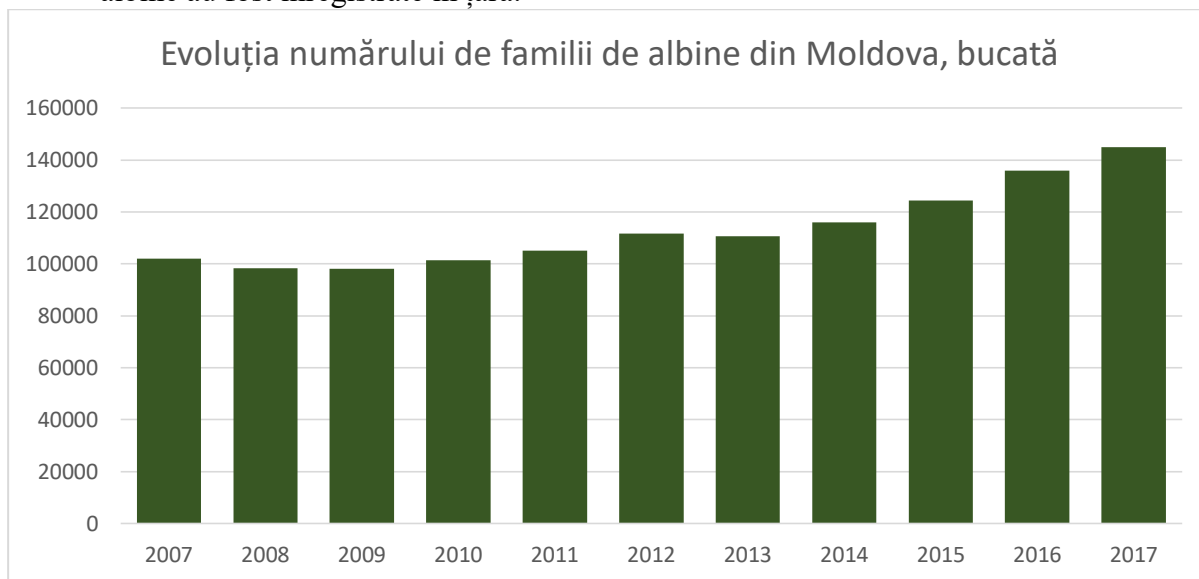

Figura 10 - Evoluția numărului de familii de albine din Moldova 2007-2017

(Sursa Biroul Național de Statistică Moldova)

Estimările numărului de apicultori activi din Moldova variaza: Asociația Națională a Apicultorilor indica 4.000 pe cind potrivit Agenției pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA) numărul este de 6.000. În mod tradițional, afacerea de apicultură în Moldova implică doi membri de familie, de obicei soți, se estimează că 6000-8000 de persoane sunt angajate în această vocație în țară. În același timp, majoritatea apicultorilor au cel puțin o altă ocupație pe lângă apicultura, dat fiind faptul că afacerile apicole nu constituie o sursă suficientă de venit pentru o familie. Potrivit AIPA, doar 60 de apicultori au solicitat subvenții cu o valoare cumulată de aproximativ 6 milioane MDL în 2017. Aceasta demonstrează că majoritatea apicultorilor sunt unități de producție foarte mici, de obicei o familie, neinformate cu privire la măsurile de sprijin disponibile și oportunitățile de dezvoltare.

Asociația Națională a Apicultorilor estimează că producția actuală de miere din Moldova este de aproximativ 4 mii tone pe an. În același timp, în funcție de baza melliferă actuală, capacitatea actuală de producție este de până la 12 mii tone de miere pe an.

În prezent, aproximativ 15% din volumul actual al producției este absorbit de piața internă, iar 85% este exportat, în principal în Uniunea Europeană, ca unicul produs de origine animală din Moldova. În perioada 2006-2016 exportul de miere a crescut de la 245 de tone la 3.440 de tone. Potrivit MIEPO, exporturile moldovenești de miere în anul 2016 au fost evaluate la 7,8 milioane de euro (MIEPO, 2017b), însă datele din baza de date UN Comtrade pretind la o cifră și mai mare de 8,8 milioane de euro, după cum se vede în graficul de mai jos.

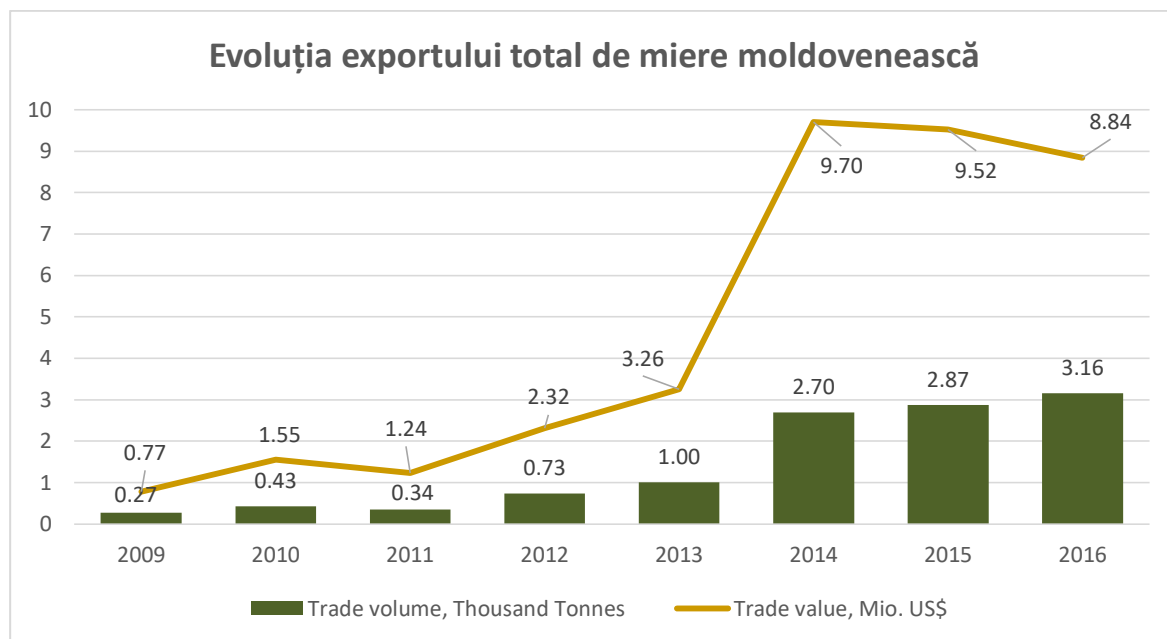

Figura 11 - Evoluția exportului total de miere moldovenească 2009-2016

(Sursa: date din UN Comtrade 2017)

Principalele destinații de export pentru mierea moldovenească în 2016 au fost România, Italia, Germania și Franța.

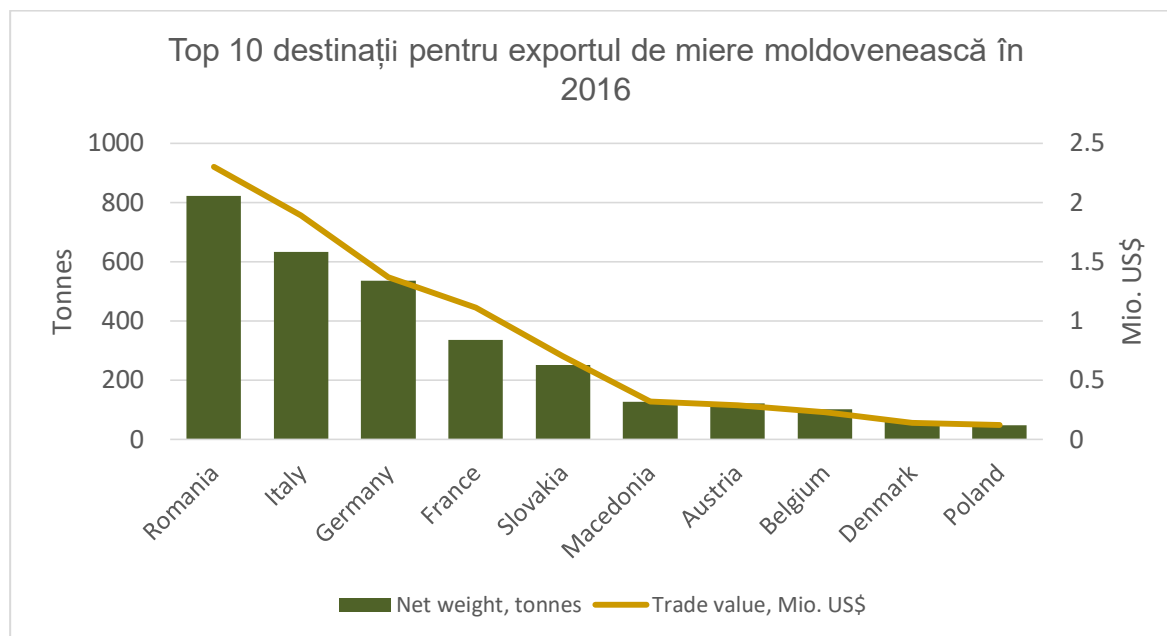

Figura 12 - Top 10 destinații pentru exportul de miere moldovenească în 2016

(Sursa: din baza de date UN Comtrade 2017)

2.4. O prezentare succintă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul mierii

Lanțul valoric total din sectorul mierii este caracterizat de un număr mare de apicultori de dimensiuni micro și mici și de un număr mic de mari companii industriale cu relații comerciale

internaționale stabilite, care sunt, în același timp, colectori și exportatori. Unele dintre aceste companii au investit și în capacități de procesare (cum sunt îmbutelierea, etichetarea etc.)

Cererea mondială de miere organică este în creștere, Moldova însă se împiedică să abordeze această oportunitate. Potrivit Asociației Naționale a Apicultorilor și MARDE, în prezent nu există producători de miere certificați organic în Moldova. Această problemă se datorează faptului că în Moldova este aproape imposibil să se îndeplinească cerințele de certificare ecologică (de exemplu, plasarea albinelor în raza de cel puțin 3 km de sursele de poluare). Pădurile sunt tratate regulat cu substanțe fitosanitare, ceea ce este în detrimentul albinelor. Teritoriile cu agricultura ecologică sunt foarte limitate, și cele existente nu sunt cunoscute de apicultori, apicultorii nu cooperează cu fermierii din agricultura ecologică cu scopul de a-și plasa stupele pe terenurile organice. Doar un singur producător moldovenesc se află în prezent la sfârșitul perioadei de conversie și intenționează să primească certificatul organic în 2018. Compania "Beeproject" este membru MOVCA și va fi descrisă în scurt timp în cadrul unui mini studiu de caz prezentat mai jos.

Un alt obstacol în dezvoltarea producătorilor de miere ecologică este faptul că nu există subvenții pentru perioada de conversie. AIPA compensează doar 20% din produsul comercializat final, dar nu mulți apicultori pot aștepta 4 ani, mai ales în condițiile unui sistem financiar slab.

2.5. Potențialul diversificării pieței și modernizarea lanțului valoric în sectorul mierei din Moldova

Diversificarea pieței

Ștefan Condratiuc, președintele Asociației Naționale a Apicultorilor din Moldova (ANAM), a declarat că, de la câștigul medaliilor de aur la Apimondia (Congresul Global de Miere) în 2013, interesul pentru produsele de miere din Moldova a crescut rapid. "Dacă în trecut ne-am exportat în mod tradițional produsele noastre în Germania și Republica Cehă, opt noi importatori din Italia au cerut livrări de miere, în timp ce alte piețe noi sunt Franța, Polonia, Anglia, Statele Unite ale Americii, Canada și chiar Japonia".

Turcia ar putea fi o destinație minunată de export pentru Moldova. Datorită unui nivel ridicat de consum și a unei cereri semnificative de import, ar putea absorbi cu ușurință toată mierea produsă în Moldova. Din păcate, negocierile acordului de liber schimb cu Turcia nu includ mierea, deși sunt prevăzute multe alte produse agricole. Autoritățile au ratat acest punct important și, prin urmare, taxa la import este în prezent de 40%, ceea ce face nerezonabil din punct de vedere economic exportul de miere moldovenească în Turcia.

Pe lângă diversificarea geografică, ar putea fi luată în considerare o diversificare a nișelor de piață. Potrivit Asociației Naționale a Apicultorilor, este nevoie de sprijin semnificativ din partea autorităților moldovenești și organizațiilor internaționale de dezvoltare pentru alocarea resurselor în dezvoltarea producției de miere certificată ecologic în țară. Sa subliniat, de asemenea, că sunt necesare cercetări de piață și sprijin suplimentar pentru a ajuta producătorii de miere din Moldova

să vizeze penetrarea nișelor alternative en gros și de vânzare cu amănuntul, cum ar fi lanțurile de magazine organice și produse de sănătate on-line și puncte de vânzare offline.

Miere îmbuteliată și de marcă

În timpul consultărilor NGER privind mărirea valorii adăugate în acest sector, domnul Condriatiuc a menționat că majoritatea mierei moldovenești este exportată în vrac și doar o mică parte din miere este exportată îmbuteliată prealabil, destinată vânzării cu amănuntul. Mai multe întreprinderi, de ex. Apinatur SRL, se pregătesc în prezent să exporte miere îmbuteliată și marcată în UE. Aceasta reprezintă o valoare adăugată mare pentru întregul sector, care ar putea genera exporturi de produse cu valoare adăugată de aproximativ 24 de milioane de euro, estimare dată de Asociația Națională a Apicultorilor. Acest lucru este foarte relevant, în special în contextul investițiilor mari făcute deja în industria prelucrătoare. Potrivit Dnei Eliza Mămăliga, directoarea unei companii mici de producție de miere Dulce Plai, în Republica Moldova există câteva companii mari cu capacități de îmbuteliere care ar putea să acopere necesitatea de îmbuteliere a producției de miere totale din Moldova. Producătorii mici, cum ar fi Dulce Plai, pot beneficia cu siguranță de serviciile lor și, astfel, pot evita necesitatea de a-și face propriile investiții în echipamente de prelucrare. Din păcate, aceste capacități disponibile nu sunt pe deplin valorificate de către producătorii mici.

O altă companie care exportă miere îmbuteliată este "Kenvetov". Este, de asemenea, înregistrată în registrul internațional al companiilor en-gros de aprovizionare cu alimente ecologice (www.organic-bio.com, 2017). Miere și amestec de miere cu nuci îmbuteliate pot fi găsite la magazinele Duty Free din aeroportul din Chișinău sub marca "Vladov" aparținând producătorului moldovean "Vladov" SRL.

----- Caz de studiu Mini – Miere îmbuteliată – "Apinatur" -----

Apinatur SRL este una dintre cele mai mari companii producătoare de miere din Moldova, instituită în 2013. Colectează miere de la producătorii mici și o exportă în vrac către diferite destinații cum ar fi: Franța, Germania, Slovacia, Italia, Belgia, Polonia, România, Rusia și țările Baltice. În 2016, Apinatur a înregistrat o cifră de afaceri de aproximativ 1 milion de euro. Potențialul de export al companiei este în prezent de

până la 600 de tone.

Potrivit Dlui Ștefan Condriatiuc, managerul companiei, cea mai eficientă strategie de penetrare a piețelor internaționale a fost și rămâne să fie, participarea la expozițiile internaționale, să caute contact cu potențialii parteneri comerciali din alte țări și să observe, să învețe de la concurenții internaționali de succes. Din fericire, datorită sprijinului oferit de MIEPO, Apinatur a avut posibilitatea să-și prezinte produsele sale la expoziții internaționale importante: în Dubai, Istanbul, Milano, la evenimente precum SIAL în Paris, ANUGA în Germania și în România. O altă strategie pe care compania o urmărește în prezent este penetrarea pieței europene din interior. Cu acest scop "Apinatur Bucovina" a fost recent înregistrată în România. Acest omolog al Apinatur Moldova poate importa miere Apinatur în vrac sau îmbuteliată și apoi o poate vinde

oricărei țări din Uniunea Europeană, evitând astfel unele obstacole birocratice și neîncrederea față de o sursă necunoscută.

Această strategie îmbunătățește în mod semnificativ potențialul vânzărilor on-line și expedierilor directe, care devin mult mai accesibile atunci când compania este bazată în Uniunea Europeană.

Problema cu exportul în vrac este că prețul mierei este foarte scăzut. Apinatur a investit în capacități semnificative de echipamente pentru îmbutelierea mierei, dar și pentru ambalarea în plicuri din plastic mici de 5 g și în diferite forme de cadouri. În 2016, compania a participat la o serie de negocieri comerciale internaționale privind exporturile de miere îmbuteliată. În 2018, Apinatur va începe deja primele exporturi de miere îmbuteliată în Germania și Emiratele Arabe Unite. Potrivit lui Ștefan Condrațiu, în Moldova nu există alte companii cu exporturi semnificative și stabile de miere îmbuteliată către piețele externe. Este o direcție nouă de afaceri care trebuie dezvoltată. Datorită faptului că Moldova nu este cunoscută ca producător de miere, nu există o marcă națională dezvoltată, partenerii comerciali internaționali nu sunt pregătiți să plătească un preț semnificativ mai mare pentru mierea îmbuteliată, chiar dacă calitatea mierei moldovenești este superioară. După cum susține DnI Ștefan Condrațiu, o soluție care trebuie găsită imediat este instituirea unui sistem de control al calității, recunoscut la nivel național, care să ridice valoarea mierei moldovenești și să devină un argument puternic pentru creșterea prețului de vânzare a mierei moldovenești. Sistemul urmează să fie dezvoltat în colaborare cu ANSA și acreditat de MOLDAC. Pentru dezvoltarea acestui sistem este necesar sprijinul Ministerului Economiei în procesul de acreditare, dar și în identificarea sursei potențiale de finanțare a proiectului.

În același timp, Apinatur consideră serios și altă posibilitate de a mări valoarea adăugată a produsului său și anume prin certificarea ecologică. Cu câțiva ani în urmă, compania a cumpărat miere de la un grup de fermieri care au fost în proces de conversie eco, certificată de un organism privat de certificare din Italia. Din păcate, compania de certificare străină a fost închisă, ceea ce a dus la faptul că certificatul primit nu mai este valabil în prezent. Astfel, Apinatur are în prezent aproximativ 10 tone de miere organică în depozit, pe care nu o poate exporta ca fiind organică. În viitorul apropiat, compania va încerca din nou să obțină certificarea ecologică printr-un organism german de certificare care are filială în România.

Principalele provocări cu care se confruntă Apinatur la moment sunt legate de penetrarea pieței europene cu miere îmbuteliată, lipsa controlului sistematic al calității de către apicultorii mici și lipsa aprovizionării interne cu miere organică.

----- Caz de studiu Mini – Miere Organică – "Beeproject" -----

CS "Beeproject" SRL este o companie fondată în 2012 la Chișinău cu scopul de a promova apicultura în conformitate cu cele mai înalte standarde și practici existente în Uniunea Europeană. Este singura întreprindere de miere din Moldova care și-a terminat aproape perioada de conversie de 4 ani, urmărind să primească certificatul organic al Uniunii Europene la sfârșitul lunii martie 2018. Fondatorul și directorul general al Beeproject Alisa Racu menționează că acum 2 ani compania a încercat să lucreze cu un organism italian de certificare, dar costurile

au fost prea mari pentru a fi suportate. Costuri anuale minime legate de certificarea ecologică pe teritoriul Moldovei se estimează a fi următoarele : 2,5 euro pe familie de albine, 600 de euro pe inspectori (mai mult de 1 vizită pe an) și 1000 de euro pentru teste.

Beeproject a gestionat 200 de familii de albine, însă o mare parte din acestea au decedat anul trecut din cauza utilizării ne-anunțate de insecticide de către fermierii vecini. Cu toate acestea, afacerea a reușit să redobândească până acum 100 de stupi de la 60 rămași după catastrofă. Până în toamna anului 2018 intenționează să ajungă din nou la 200 stupi de albine. Potrivit Dnei Racu, randamentul mediu al unui stup este greu de prezis exact. Abordarea lor ecologică este mai mult aliniată cu procesele naturale din afara controlului apicultorilor. Cu toate acestea, ea estimează o recoltă medie de aproximativ 10 kg pe stup (fără a hrăni albinele cu sirop de zahăr). Care ar însemna aproximativ 2 tone.

Compania administrează 30 ha de teren pe care le utilizează pentru cultivarea phaceliilor, o plantă din familia Boraginaceae. Este o plantă meliferă foarte utilă, înflorită din mai până în octombrie, care poate tampona nevoia de alimente de calitate pentru albine, mai ales dacă o primăvară rece împiedică înflorirea salcîmului. Beeproject a achiziționat semințe certificate organic de Phacelia din Germania și este mulțumită de această investiție, deoarece calitatea și gustul mierei Phacelia recoltate este extraordinară.

Până în prezent, Beeproject își vinde mierea la prețul mierii convenționale, deoarece eticheta ecologică nu este aplicabilă până la sfârșitul perioadei de conversie. Compania urmărește atât marketingul național, cât și exportul. După ce a făcut investiții semnificative în extracție, îmbuteliere (borcane de 250ml, cutii de 5-6 kg) și echipamente de depozitare, compania este gata să facă o apariție mai vizibilă pe piața locală și piețele internaționale.

Pe lângă producția ecologică, Beeproject este activă din punct de vedere social. Au înființat o școală pentru apicultorii tineri din raionul Rîșcani, care va pune baza unei noi generații de apicultori, bazată pe principii ecologice și o abordare orientată spre natură.

Principalele provocări cu care se confruntă Beeproject se referă la costurile ridicate de certificare și investiții pentru producția ecologică, precum și la riscurile asociate cu utilizarea necontrolată și neanunțată a produselor agrochimice pe câmpiile și pădurile din apropierea stupilor.

2.6. Analiza SWOT pentru sectorul de miere

Următoarea analiză SWOT se bazează pe datele primite de la echipa națională de experți și părțile interesate la nivel național prin intermediul interviurilor și consultărilor din cadrul atelierelor de lucru.

Diagrama SWOT pentru sectorul de miere	
Puncte Forte	Puncte slabe

<ul style="list-style-type: none"> ● Abundența de bază meliferă și, în special, specii potrivite pentru mierea monoflă (salcâm) ● Efect pozitiv asupra agriculturii în general datorită polenizării ● Capacități considerabile ale industriei prelucrătoare ● Creșterea consumului global datorată tendințelor conștientizării importanței alimentării sănătoase ● Apropierea geografică cu UE, unul dintre cei mai mari importatori de miere din lume ● Relații comerciale stabilite în mai multe țări ale Uniunii Europene începând din 2012 ● Beneficiază de acordurile de liber schimb cu multe țări importatoare; ● Contractele existente pentru produse non-ecologice cu distribuitori străini ● Existența Asociației Naționale a Apicultorilor și a asociațiilor care promovează agricultura ecologică, inclusiv recent înființată MOVCA 	<ul style="list-style-type: none"> ● Producția cu valoare adăugată limitată, dependența de exporturile în vrac pe piețele externe și dependența de prelucrare ● Condiții foarte dificile pentru certificarea ecologică ● Lipsa de teritorii, în care apicultorii ar putea să-și plaseze albinele cu o rază de cel puțin 3 km de la sursele de poluare ● Lipsa legăturilor cu fermierii ecologici ce posedă teritorii adecvate ● Randamente mai mici pentru apicultura staționară ● Disponibilitatea limitată a microfinanțării pentru apicultorii de scară mică ● Tineretul rural nu manifestă interes pentru apicultură ● Inexistența standardelor de export pentru alte produse cu valoare adăugată, în afară de mierea în vrac și îmbuteliată ● Inexistența mărcilor moldovenești de miere și puțină recunoaștere a originii lor.
Oportunități	Amenințări

<ul style="list-style-type: none"> ● Prin crearea de locuri de muncă, creșterea sectorului agriculturii ecologice va reduce șomajul în sectorul rural ● Penetrarea nișelor de piață alternative pentru exportul de miere (comercianți mici cu amănuntul, marketing online) ● Un program de instruire ar atrage în producție noi apicultori ● Marjele mai mari pot atrage tinerii spre oportunități de antreprenariat în acest sector ● O marcă ecologică națională ar putea spori vizibilitatea și cererea de miere organică ● Cumpărători țintă cu valoare mai mare cu produse mai valoroase și convenabile ● Îmbunătățirea legăturilor cu sectorul turismului pentru a accesa piața locală a produselor artizanale din miere ● Mărirea valorii adăugate prin îmbutelierea mierii și crearea altor produse cu valoare adăugată ● Introducerea certificării ecologice 	<ul style="list-style-type: none"> ● Efectele schimbărilor climatice asupra calitatii mierii și stării familiilor de albine ● Riscul de a reduce populația familiilor de albine datorită utilizării intense a produselor agrochimice. ● Gestionarea slabă a stupilor, ce aduce la îmbolnăvirea familiilor de albine ● Utilizarea intensă a antibioticelor poate reduce șansele de export pentru mierea din Moldova ● Creșterea standardelor de calitate pe piețele țărilor concurente
--	--

2.7. Planul național de acțiune pentru sectorul mierii

PNA de mai jos se bazează pe datele furnizate de echipa de experți naționali și părțile interesate pe parcursul NGER, a fost propus spre examinare și a fost adoptat de părțile interesate la cel de-al doilea Atelier de Lucru al Părților Interesate.

Punctul	Acțiuni	Anul I				Anul II				Anul III				Agențiile responsabile
		I	I	II	I	I	I	II	I	I	I	II	I	
H1	Crearea unui brand Național de miere puternic (inclusiv o variantă organică)													MARDE, MIEPO
H2	Srijin în crearea de cooperative eficiente pentru producătorii mici, în scopul asigurării exploatării capacităților de procesare a mierii deja existente.													MARDE

H3	Subvenționarea producerii de miere ecologică																				MARDE	
H4	Crearea unui program conexă între fermierii ecologici mari și apicultori, pentru a permite o rază de colectare a mierei organice de 3 km																					Asociația Națională a Apicultorilor MOVCA
H5	Suținerea cercetării de piață și crearea de parteneriate comerciale eficiente pentru produsele cu valoare adăugată (de ex. miere imbuteliată)																					MIEPO
H6	Crearea unor standarde pentru exportul altor produse apicole																					MEIM, MARDE

Capitolul 3: Sectorul cerealelor din Moldova

3.1. Introducere

În concluzia primului atelier național al părților interesate NGER, sectorul cerealelor a fost selectat pentru a fi analizat și susținut în continuare în cadrul evaluării, fiind unul dintre cele trei sectoare prioritare "verzi" în care Moldova are un avantaj competitiv.

Într-adevăr, sectorul cerealelor joacă un rol semnificativ în dezvoltarea economică și socială a Moldovei, un element cheie în asigurarea securității alimentare a țării, în ocuparea forței de muncă și în contribuția semnificativă în balanța comercială a Republicii Moldova.

Datorită multor probleme menționate deja în acest raport, precum și a constrângerilor mai specifice existente în acest sector, producția și exportul de cereale din Republica Moldova nu funcționează la maximum și, prin urmare, această parte a raportului prezintă un studiu al caracteristicilor generale a sectorului, mediul său economic și exploatează potențialul pieței, luând în considerare punctele forte, punctele slabe și oportunitățile sectorului dat.

Revizuirea se referă în principal la grâu, porumb și orz, care sunt principalele culturi de cereale (98-99% din totalul cerealelor) produse în Moldova. Alte culturi de cereale și produse pe bază cerealiere sunt analizate în cadrul analizei pentru a identifica tendințele generale ale pieței și opțiunile de diversificare.

3.2. Tendințele globale și caracteristicile pieței pentru produsele din cereale

Cerealele sunt printre cele mai importante culturi agricole comercializate pe piața mondială a culturilor. Așa cum a fost prevăzut de Consiliul Internațional al Cerealelor (CIC), producția globală de cereale nu poate să crească la fel de rapid ca în ultimii cinci ani și se așteaptă să fie depășită de creșterea cererii. Creșterea consumului va continua, cea mai mare parte fiind grâul dar și furajele, în special porumbul. După situația relativ confortabilă a ofertei și cererii mondiale din ultimii ani, perspectivele globale sunt oarecum mai stricte. Evoluția producției globale de cereale, a consumului și a exporturilor prezentată în figura 13 arată o tendință generală crescătoare.

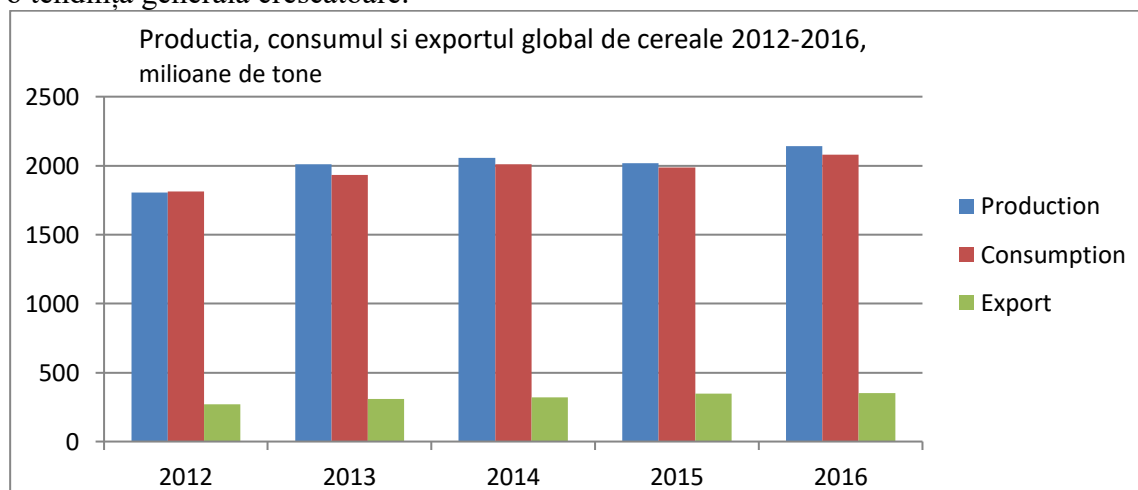

Figura 13 - Producția, consumul și exportul global de cereale 2012-2016
(Sursa: Consiliul Internațional de Cereale, CIC, 2018)

Tabelul 6 de mai jos prezintă producătorii/furnizorii cei mai mari de cereale din lume și exporturile și importurile acestora începând din 2016.

Tabelul 6 - Producătorii/furnizorii majori : producție, export și import sezonul 2016/2017

	Total cereale (milioane de tone metrice)		
	Producție	Export	Import
SUA	465.9	93.8	7.2
China	356.6	353.2	20.1
EU - 28	297.3	38.9	22.2
India	129.9	140.5	6.8
Rusia	114.3	36.5	0.8
Argentina	74.7	27.9	0
Ukraina	66.3	44.9	0.1
Canada	57.2	30.5	0.9
Australia	51.5	15.0	0.2
Kazakhstan	19.4	8.2	0.1

(Sursa: CIC)

Din mai multe motive, inclusiv AZLSAC, proximitatea geografică și capacitatea pieței de import a Uniunii Europene, pentru Moldova, Uniunea Europeană reprezintă principala piață de export a cerealelor, precum și multe alte produse agricole, după cum sa discutat mai devreme în acest raport.

Tabelul 7 de mai jos prezintă evoluția producției de cereale, consumul, importurile, exporturile și alți parametri ai Uniunii Europene în ultimii 10 ani.

Tabelul 7 – Cererea și oferta de cereale in UE 2008-2017

Mil/tona	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015	2016/estimație	2017/estimare
Producția	312.9	293.3	276.3	284.4	274.3	301.7	327.2	311.8	297.3	305.9
Importul	11.5	8.4	13.2	14.5	17.4	20.8	16.5	22	22.2	21.6
Alimente	62.3	62.8	62.9	62.9	62.8	63.4	63.4	63.8	64.5	64.6
Hrană	170	168.5	163.8	163.4	154	161.8	172.2	166.1	168.1	173.4
Consumul	274.6	276.3	273.4	273.9	263.4	273.8	286.4	278.6	284.5	291
Exportul	33.8	27.9	32.8	26.5	33.7	44	53	51.6	38.9	37.2

(Sursa: CIC)

Producția de cereale în Uniunea Europeană este destul de stabilă în ultimul deceniu, la aproximativ 300 de tone pe an, cu unele fluctuații minore, în principal din cauza condițiilor climatice. Acesta reprezintă aproximativ 18% din producția globală de cereale. În același timp, importurile de cereale către Uniunea Europeană provenind din țări terțe au indicat o creștere în aceeași perioadă, ajungând la 22 milioane de tone sau 9,27% din producția totală în 2017, reprezentând astfel cea mai mare rată de import dintre producătorii din lume.

Figura 14 prezintă importul de cereale (grâu, porumb și orz) originare din țările în curs de dezvoltare⁵ și din interiorul UE

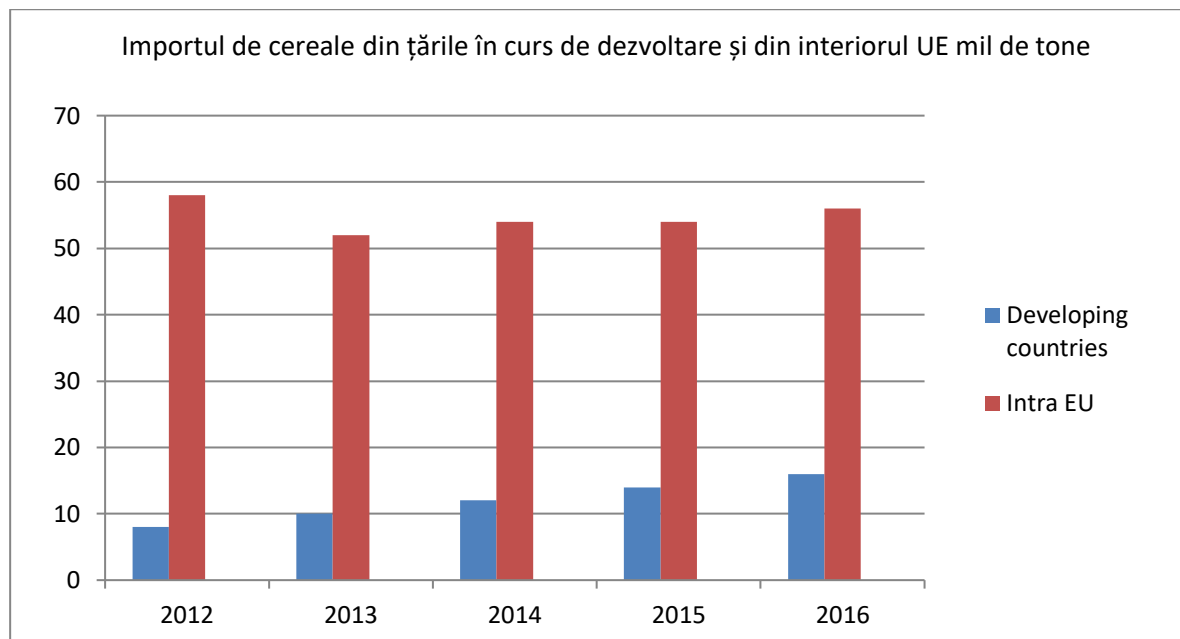

Figura 14 - Importul UE de cereale (grâu, porumb și orz) originare din țările în curs de dezvoltare⁶ și din interiorul UE (Sursa: baza de date UN Comtrade)

Piața Uniunii Europene pentru cereale este evaluată la aproape 19 miliarde de euro începând cu 2016 (UN Comtrade, 2017). Deși cerealele sunt livrate în principal din cadrul comunității Uniunii Europene, importul acestora din țările în curs de dezvoltare prezintă o tendință ascendentă.

Printre țările în curs de dezvoltare primare care furnizează cereale se numără Ucraina, care conduce grupul cu un impresionant 46%, Serbia cu 6%, Brazilia cu 4% și Moldova cu 2% din importurile de cereale a UE (UN Comtrade, 2017).

În figura 15 de mai jos sunt rezumate principalii furnizori de cereale (grâu, porumb și orz) către Uniunea Europeană din țările în curs de dezvoltare.

⁵ Conform OCDE, 2016

⁶ Conform OCDE, 2016

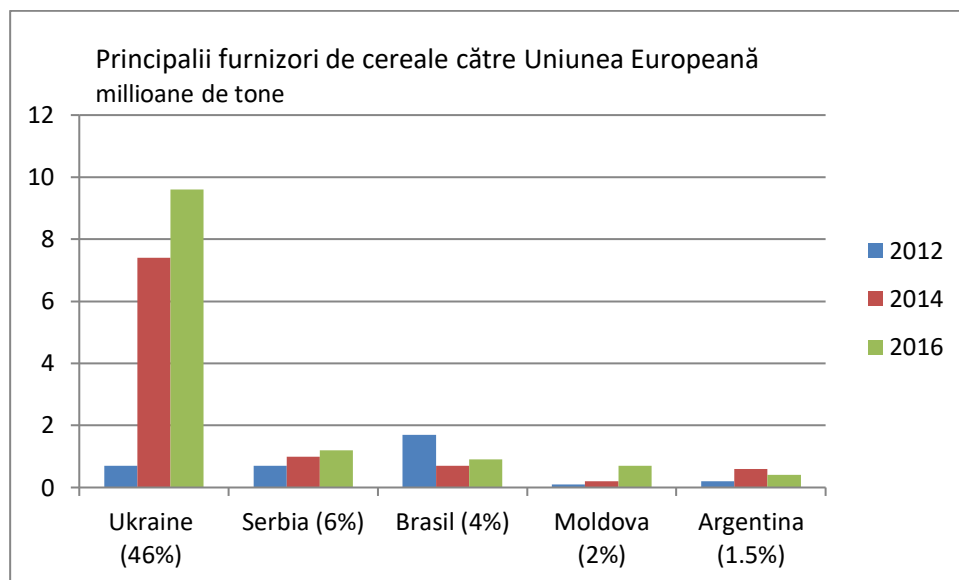

Figura 15 -Principali furnizori de cereale către Uniunea Europeană din țările în curs de dezvoltare
(Sursa: din baza de date UN Comtrade, 2017)

Importatorii importanți de cereale din țările în curs de dezvoltare din Uniunea Europeană sunt Spania, Olanda și Italia, urmate de Marea Britanie, Portugalia, Belgia și Germania. Grâul, porumbul și orzul sunt furnizate în mod obișnuit de țările în curs de dezvoltare din apropiere și, prin urmare, Moldova se află în concurență în principal cu Ucraina și Serbia, dar concurența depășește acest nivel și include, de asemenea, statele membre ale Uniunii Europene, cum ar fi România, de exemplu.

Grâul, porumbul și orzul sunt pe scară largă produse și comercializate în cadrul UE. Piața de aprovizionare pentru aceste mărfuri este orientată local, cu niveluri destul de stabile de cerere și ofertă. Țările din afara Uniunii Europene, inclusiv Moldova, au șanse mari de a identifica oportunități în produsele mai puțin populare (alte tipuri de cereale), în diferențierea produselor (de exemplu, organice) și tendințele specifice ale consumatorilor (cereale antice, sănătoase, fără gluten).

Într-adevăr, consumatorii europeni devin din ce în ce mai preocupați de problemele de mediu și de sănătate, devenind astfel interesați în mod considerabil de produsele "eco". În ceea ce privește producătorii moldoveni, este important să se țină cont de tendințele actuale și pe viitor succint prezentate mai jos:

1. Creșterea cererii pentru cerealele de mare valoare.

Există o serie de culturi de cereale de mare valoare care sunt solicitate de piața Uniunii Europene. Astfel de cereale, potrivite pentru agricultura moldovenească, sunt hrișcă și meiul, alte cereale de specialitate, cum ar fi secară, ovăz și spelta, adesea denumite "cereale antice", ar trebui să fie luate în considerare serios de către producătorii moldoveni, deoarece cererea lor depășește oferta pe teritoriul UE.

2. Tendințe favorabile a consumatorilor

Creșterea rapidă a consumului de cereale în Uniunea Europeană menționată mai sus este catalizată de preferințele crescânde ale consumatorilor pentru cereale de specialitate, inclusiv cerealele „antice“, ca o alegere mai sănătoasă în comparație cu cereale tradiționale, datorită valorii lor nutriționale ridicate și a caracteristicilor specifice, cum ar fi lipsa de gluten de exemplu. În același timp, aceste cereale sunt adesea folosite pentru inovarea produselor sănătoase, de exemplu sunt folosite pentru producerea barelor de cereale și alte amestecuri inovatoare.

3. Creșterea continuă a pieței ecologice

Atenția sporită a consumatorilor către alimentarea sănătoasă, a siguranței și calității alimentelor, precum și sensibilitatea la probleme de mediu reprezintă principalele motive care stau la baza creșterii rapide a pieței ecologice globale. Piața ecologică din Europa a crescut cu 7,4% în 2014, cu 9% în 2015 și cu 11% în 2016 (FiBL, 2018). Cota de piață pentru alimentele ecologice în țările Europene variază între 2 și 8%, Danemarca, Elveția, Austria și Suedia ca țări lideri în această direcție. În ceea ce privește mărimea pieței, vânzările cu amănuntul totale ale produselor ecologice în 2016 au fost cele mai ridicate în Germania (9,5 miliarde EUR) și Franța (6,7 miliarde EUR), în creștere cu 12% în 2016 (FiBL, 2018). Deși se consideră ca nișă, piața de produse alimentare și băuturi ecologice se așteaptă să crească în următorii ani.

Cerealele Organice

Conform ultimului studiu FiBL privind agricultura certificată ecologic la nivel mondial, cel puțin 4,1 milioane de hectare de cereale au fost cultivate în anul 2016. Comparând această cifră cu cea a cerealelor convenționale din lume de 718 milioane de hectare în același an, atribuirea cultivării ecologice este de 6% din suprafața globală a cerealelor cultivate.

Printre țările majore producătoare de cereale, în China, 0,8% din suprafața totală a cerealelor a fost organică în 2016, în timp ce în Statele Unite suprafața cerealelor ecologice a reprezentat doar 0,48% din suprafața totală a cerealelor. Situația în Uniunea Europeană este mult mai avansată - 0,6%. În Austria, de exemplu, cota cerealelor organice este de 13%, urmată de Suedia (10,5%), Estonia (9,8%) și Italia (9,2%). (FiBL, 2018).

Din cele 4,1 milioane de hectare din cadrul gestionării organice a cerealelor în 2016, 800 000 de hectare (20%) au fost în conversie, care va aduce în viitorul apropiat la creșterea ofertei globale de cereale organice. (FiBL, 2018).

3.3. Statutul actual și importanța culturilor cerealiere și a cerealelor din Moldova

Solul fertil și condițiile naturale ale Moldovei favorizează cultivarea cerealelor care oferă oportunități de dezvoltare a sectorului agricol ca promotor al creșterii economice a țării.

Din suprafața totală a terenului Moldovei, ce reprezintă 3384,6 mii hectare, suprafața totală a terenurilor agricole este estimată la 2040 mii hectare, ce la rindul său reprezintă 60,27% din fondul funciar total al Moldovei. Potrivit Biroului Național de Statistică (BNS), din suprafața totală cultivată de circa 1519,5 mii hectare, 62,6 % sunt plantate anual cu cereale, în principal grâu (38 %), porumb (49 %) și orz (8.75 %).

Suprafața de teren cultivată cu cereale convenționale a arătat o tendință de stabilitate, cu unele fluctuații în ultimii cinci ani. Figura de mai jos arată suprafața de teren cultivată cu grâu, porumb și orz în perioada 2012-2016.

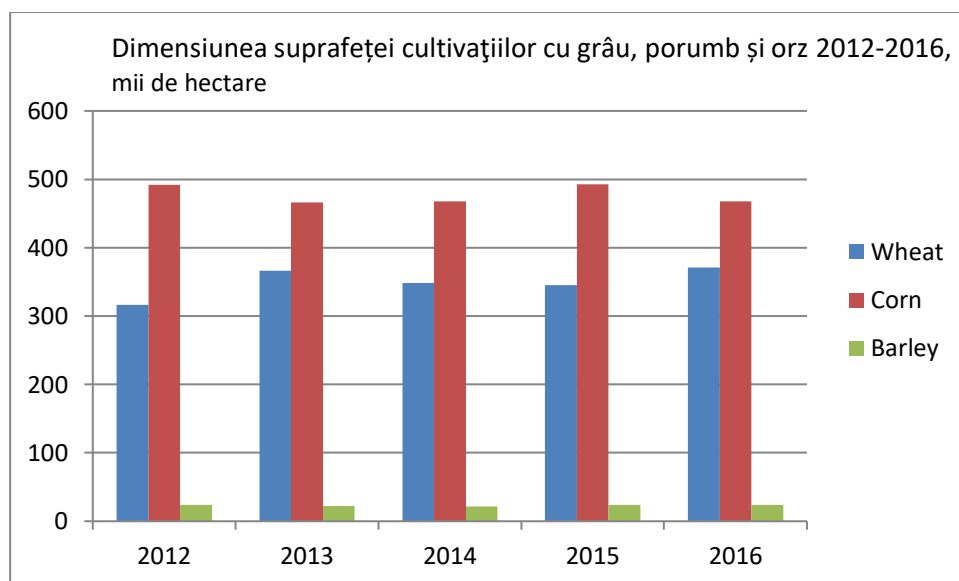

Figura 16 - Dimensiunea suprafeței terenurilor cultivate cu grâu, porumb și orz în 2012-2016

Sursa: BNS, Moldova, 2017

Potrivit FAO, producția medie de cereale (grâu, porumb și orz) în Moldova în perioada 2012-2016 a fost de 2438 milioane tone. Producția totală de cereale în 2017 este de așteptat să atingă 3,3 milioane de tone, ceea ce reprezintă o creștere de 11% comparativ cu nivelul din 2016. Creșterea se datorează în principal unei creșteri de 30% a producției de porumb, estimată la 1,8 milioane de tone.

Tabelul 8 – Producția de Cereale in Moldova 2012-2016. Prognoza2017

Republica Moldova	Producția de Cereale (000 tone)	
	2012-2016 media	prognoza2017
Grâu	961	1249
Porumb	1269	1762
Orz	208	246
Alt tip	26	26

(Sursa: FAO, 2017)

Exporturile de cereale au ocupat locul al treilea în 2016, reprezentând 27,5% din valoarea totală a produselor agricole exportate din Moldova. În această secțiune de mărfuri, grâul a reprezentat 69%, porumbul 28,4% și orzul 12%, adăugând la balanța comercială a Moldovei respectiv : 95 milioane dolari, 45 milioane dolari, 15 milioane dolari.

Evoluția exporturilor totale de cereale ale Republicii Moldova în perioada 2012-2016 este prezentată în figura 17 de mai jos.

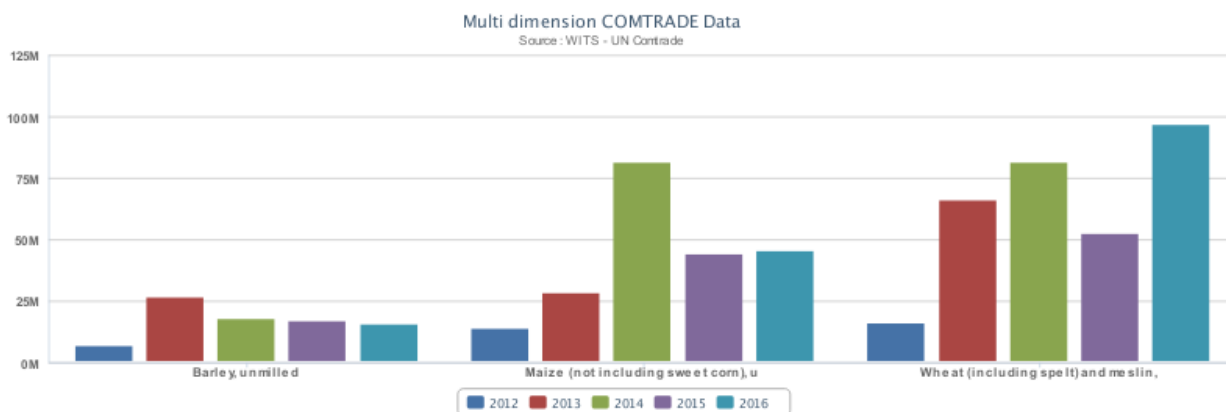

Figura 17 -Exportul total de cereale a Moldovei pe parcursul 2012-2016

(Sursa: WITS – UN Comtrade, 2018)

Exporturile de grâu și porumb au crescut în ultimii cinci ani, cu puțina fluctuație, în timp ce orzul a înregistrat o tendință negativă după un volum record de exporturi realizat în 2013. În termeni de volum, exportul mediu total de cereale a fost de 509.000 tone perioada 2012-2016.

Principalele destinații de export ale cerealelor din Moldova sunt țările Uniunii Europene, urmate de Elveția, Turcia, Belarus, Liban și recent, țările din Sud-Estul Asiei. În Uniunea Europeană, porumbul din Moldova este importat în principal de Italia, România, Grecia, Cipru, Marea Britanie și Olanda; grâul este în mod tradițional este destinat aceluiași grup de țări din UE. Marea Britanie și Elveția joacă un rol semnificativ ca importatori de orz moldovenesc cu un volum combinat de aproape 40%. (UN Comtrade, 2017)

Figura 18 de mai jos prezintă evoluția importurilor de grâu, porumb și orz a UE din Moldova în perioada 2012-2015.

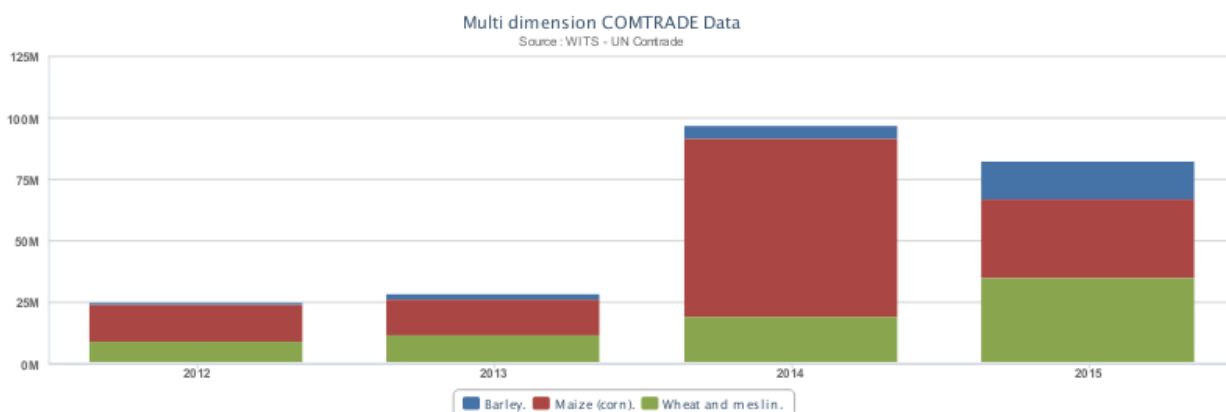

Figura 18 – Importul UE de grâu, porumb și orz din Moldova în perioada 2012-2015

Sursa: data de baze WITS-UN Comtrade, 2018

Exportul celor trei categorii principale de cereale a înregistrat o tendință pozitivă în perioada 2012-2015. Exportul de porumb a fost semnificativ ridicat în 2014, comparativ cu cei doi ani precedenți și anul următor.

Cerealele Organice

Agricultura ecologică în Moldova a crescut din 2003 până în 2012. În acest timp, numărul fermierilor implicați în agricultura ecologică a crescut de la 11 la 172, iar suprafața a crescut de

la 80 la 61 644 de hectare. Cu toate acestea, între 2012 și 2015, agricultura ecologică a înregistrat un declin considerabil, ajungând la 25.000 de hectare și 40 de fermieri în 2015. Din 2015 se observă o creștere rapidă a ambilor indicatori, ajungând la 73.425 de hectare și respectiv 80 de fermieri, potrivit datelor colectate de MARDE de la organismele de certificare care operează în Moldova.

Potrivit aceleiași surse, 3,33% din totalul terenurilor agricole este organic din 2017. Nu există date oficiale privind cota fiecărei culturi, dar consultările cu părțile interesate și producătorii ecologici au arătat că începând cu anul 2012, terenurile cultivate cu cerealele organice (grâu, porumb și orz) au fost menținute la aproximativ două treimi din suprafața terenurilor ecologice, ajungând la aproape 50.000 de hectare.

Producătorii și exportatorii de cereale ecologice din Moldova beneficiază de Acordul de Asocieri (AA) și AZLSAC semnate în 2014 între Uniunea Europeană și Moldova, care a redus barierele comerciale pentru exportatorii moldoveni. Nu putem calcula cu exactitate cantitatea exporturilor de cereale organice din cauza absenței datelor oficiale, însă în urma consultărilor cu producătorii ecologici, concluzionăm că aproximativ 75.000 de tone de cereale organice sunt recoltate anual în Moldova cu o medie de 1,5 tone pe hectar. Întrucât piața organică locală nu este încă dezvoltată la o dimensiune considerabilă, cerealele organice din Moldova sunt exportate pe alte piețe, în special în Uniunea Europeană. Chiar dacă Moldova nu este stat membru al Uniunii Europene, organismele internaționale de certificare care operează în țară certifică producătorii locali numai în conformitate cu metodele de producție ecologică ale Uniunii Europene, Regulamentul (CE) nr. 834/2007 și Regulamentul (CE) nr. 889/2008. Olanda, Germania și Italia sunt în prezent destinațiile principale pentru cerealele organice din Moldova.

3.4. Prezentarea scurtă a părților interesate și a lanțului valoric din sectorul culturilor cerealiere și cerealelor

Lanțul valoric total din sectorul cerealelor este caracterizat de următoarele grupări a părților interesate și de problemele legate de fiecare grup:

- Fermieri: un număr mare de fermieri mici și mijlocii, precum și un număr mic de mari companii agricole.
- Furnizori de materii prime: furnizori de semințe, îngrășăminte și produse de protecție a plantelor reprezentând companii internaționale și locale.
- Producătorii de inputuri pentru agricultura ecologică: principiile ecologice necesită utilizarea resurselor locale, inclusiv a soiurilor de semințe locale. O serie de soiuri de semințe pentru unele culturi importante, inclusiv porumb și grâu, cu rezistență la boli au fost lansate de cercetătorii moldoveni. Totuși, aceste soiuri nu acoperă întreaga gamă de culturi și există probleme cu disponibilitatea materialului săditor de înaltă calitate din aceste soiuri de semințe. Ca rezultat, este necesar să se importe materialul săditor din țările învecinate. Reglementările Republicii Moldova însă nu permit producătorului să importe semințe de soiuri care nu sunt incluse în Catalogul soiurilor de plante a Moldovei. Procesul de testare și înregistrare a soiurilor trebuie inițiat de crescător (breeder); în cazul Moldovei majoritatea crescătorilor internaționali nu sunt interesați în piața Moldovei și, ca rezultat, fermierii moldoveni nu au acces la noi soiuri de culturi adaptate pentru fermele ecologice.

- Organisme de certificare: Potrivit informațiilor furnizate de MARDE, în prezent în Moldova funcționează 12 organisme de certificare, dintre care doar 2 sunt acreditate și autorizate de MOLDAC / MADRE. Așa cum sa menționat mai devreme în raport, există mai multe probleme legate de certificarea ecologică în Moldova. Consultarea cu producătorii de cereale a arătat că costurile asociate certificării sunt destul de ridicate (până la 30 EUR pe hectar), fiind inacceptabile pentru fermierii de dimensiuni mici. În același timp, o problemă semnificativă în ceea ce privește accesarea subvențiilor publice (în prezent la 38 EUR pe hectar) pentru conversia în terenuri ecologice este că pentru a fi eligibili pentru sprijin, fermierii trebuie să fie certificați de un organism de certificare acreditat de MOLDAC / MARDE. Din cele două organisme, nici unul nu este recunoscut de Uniunea Europeană, ceea ce înseamnă că produsele lor ecologice nu pot fi exportate în Uniunea Europeană ca fiind ecologice. Prin urmare, producătorii / exportatorii de cereale ecologice moldovenești care își pot permite certificarea organică de către organismele internaționale de certificare aleg să fie atestați de aceștia însă rămân fără acces la subvențiile naționale. Aceasta reprezintă o constrângere serioasă în dezvoltarea sectorului cerealelor și agriculturii ecologice în Moldova.
- Logistica: Serviciile de logistică reprezintă o legătură critică între producători și piețe, inclusiv piețele de export. Deși infrastructura de transport în Moldova este destul de dezvoltată, ea necesită investiții semnificative pentru modernizarea acesteia. Cu toate acestea, există o capacitate suficientă pentru transport și logistică în ceea ce privește cerealele convenționale, există o problemă cu transportul cerealelor organice. Una din cerințele din sectorul ecologic este transportul certificat organic. Cea mai întâlnită problemă în acest sens este cross-contaminarea cerealelor organice în timpul transportării cu cerealele convenționale, deseori în același timp sau rămase din încărcăturile anterioare.
- Procesatori și exportatori: o parte din cerealele convenționale este prelucrată pentru consumul pe piața internă sau pentru exportul internațional. În același timp, prelucrarea cerealelor organice practic nu există încă în Moldova și, prin urmare, cerealele organice sunt exportate ca culturi neprelucrate.
- Exportul de cereale convenționale este dominat de un grup limitat de mari exportatori și de o serie de companii mai mici. Există 4 mari exportatori de cereale care reprezintă împreună aproximativ 50% din exportul total de cereale. Consultarea părților interesate a arătat că această piață oligopolistă creează o serie de aspecte care influențează alegerea culturilor de cereale ce urmează să fie cultivate în întreaga țară, limitându-le la grâu, porumb și orz. Această situație, prezentă în Moldova de aproape două decenii, a dus la o descreștere rapidă a producției de culturi furajere pe terenurile arabile, ceea ce, la rândul său, a contribuit la întreruperea modelelor de rotație a culturilor, randamente mai mici și mai puține posibilități de diversificare a pieței de export.

3.5. Potențialul diversificării pieței, modernizarea lanțului valoric și generarea de valoare adăugată în sectorul culturilor cerealiere și cerealelor în Moldova

În ciuda creșterii volumului exportului de cereale convenționale din Moldova către Uniunea Europeană prezentate mai devreme în raport, este adevărat că cerealele, inclusiv grâu și orz, sunt produse pe scară largă și comercializate în cadrul Uniunii Europene, iar piața de aprovizionare a acestor produse este local orientată, cu niveluri stabile de aprovizionare furnizate de producătorii și comercianții din Uniunea Europeană.

În plus, după cum se vede în tabelul 9 de mai jos, Uniunea Europeană este un exportator net al tuturor cerealelor "comune" (grâu, orz, secară și ovăz), cu excepția porumbului, ceea ce

sugerează că pe viitor numai porumbul are un potențial ridicat pentru export în Uniunea Europeană. În același timp, balanța netă de comerț a țărilor din cadru UE diferă de la o țară la alta, în cazul balanței negative, se poate observa un potențial de export a unui tip specific de cereale din Moldova în aceasta țară.

Deși Uniunea Europeană este un exportator net de secară și ovăz, cifrele comerciale nete ale acestor mărfuri (165.000 tone și 146.000 de tone respectiv) sunt destul de scăzute, ceea ce sugerează că Moldova ar putea spori capacitatea de producție a acestor cereale pentru a asigura aprovizionarea cu secară și ovăz pieței Europene .

În cazul cerealelor de specialitate, mei, sorg și hrișcă, balanța comercială negativă a Uniunii Europene indică în mod clar un potențial ridicat pentru exporturile acestor cereale din Moldova, cu condiția ca producătorii și exportatorii moldoveni să poată asigura un nivel sigur de aprovizionare.

Tabelul 9 - Potențialul de export al Moldovei a cerealelor comune și cereale de specialitate

Tip de cereale	Comerțul net al Moldovei (000 tone)	Comerțul net al UE (000 tone)	Potențialul de export
Grâu	330	20,558	Nu
Porumb	156	-8,875	Da
Orz	137	7,334	Nu
Secară	0	165	Da, dacă producția crește considerabil
Ovăz	0	146	Da, dacă producția crește considerabil
Mei	0	-56	Da
Sorg	0	-356	Da
Hrișcă	0	-23	Da

(Sursa: baza de date UN Comtrade, 2016)

Furnizori din Moldova au șanse mai mari de a identifica oportunități pe piața UE în produse de specialitate de scară mai mică (mei, sorg, hrișcă), urmărind în același timp tendințele specifice ale consumatorilor (de exemplu, cerealele fără gluten). O altă strategie de diversificare este deservirea unei nișe de piață, cum ar fi, de exemplu, cea organică.

3.6. Analiza SWOT în sectorul cerealelor în Moldova

Următoarea analiză SWOT se bazează pe datele primite de la echipa națională de experți și părțile interesate la nivel național prin intermediul interviurilor și consultărilor din cadrul atelierelor de lucru.

Diagrama SWOT pentru sectorul cerealelor	
Puncte forte	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> ● Solurile fertile, condițiile climatice favorabile pentru cultivarea cerealelor și potențialul agricol ridicat ● Tradiții și experiență în cultivarea cerealelor. ● Capacități disponibile pentru producția, prelucrarea și depozitarea cerealelor convenționale. ● Relațiile comerciale existente cu țările Uniunii Europene și apropierea geografică cu țările dezvoltate ce au nevoie de import de cereale / cereale de specialitate 	<ul style="list-style-type: none"> ● Un număr mare de ferme mici și neperformante. ● Dominanța culturilor de valoare mică în producția de cereale și rotația redusă a culturilor. ● Piața organică locală nu este încă dezvoltată ● Dependența de exporturile materiilor prime de pe piețele externe ● Dominarea oligopolă pe piața cerealelor convenționale ● Lipsa cunoștințelor și experienței fermierilor în agricultura ecologică a cerealelor ● Lipsa inputurilor certificate ecologic (material saditor, îngrășăminte, produse de protecție a plantelor certificate). ● Lipsa certificării capacităților de procesare, depozitare și transport a cerealelor ecologice
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> ● Cultivarea și exportul cerealelor de specialitate (hrișcă, sorg, mei) și cerealelor mai puțin comune (secară și ovăz) ● Conversia la agricultura ecologică a cerealelor ● Dezvoltare capacității instalațiilor de depozitare și prelucrare a cerealelor certificate ecologic ● Instalarea liniilor de procesare a cerealelor cu valoare adăugată și exportul produselor ecologice finite 	<ul style="list-style-type: none"> ● Creșterea costurilor inputurilor agricole (combustibil, îngrășăminte, tratamente etc.) ● Migrarea intensă a forței de muncă din zonele rurale ● Natura monopolistă a marilor companii de prelucrare a cerealelor / procesatori mari de materii prime ● Concurența mărită cu marii producători de cereale ● Instabilitatea măsurilor de politică publică / măsurilor de sprijin

Aspecte principale :

Inconsistența măsurilor de politică publică / măsurilor de sprijin

Anumite speranțe au fost create și ulterior dezamăgite în trecut când guvernul a introdus subvenții pentru conversia la agricultura ecologică (2012), însă le-a revocat în următorii 2 ani. Acordul de asociere europeană adoptat recent și AZLSAC (DCFTA) creează un context constructiv pentru dezvoltarea agriculturii ecologice și a exportului produselor moldovenești.

Piața organică internă subdezvoltată

Piața organică internă subdezvoltată nu duce la creșterea consumului și nu contribuie la dezvoltarea sectorului ecologic al cerealelor:

În prezent Moldova recoltă cereale organice. Există agricultori certificați organic care recoltă cereale organice în cantități mici pe care le exportă în Uniunea Europeană. Cu toate acestea, volumele producției sunt mult prea scăzute pentru a asigura o prezență constantă pe piața internațională. În ceea ce privește piața națională, cerealele organice din Moldova sunt oferite în cantități mici și sezoniere, ceea ce împiedică dezvoltarea consumului intern.

Depozitare și prelucrare ecologică limitată

Există o capacitate foarte limitată de depozitare a cerealelor ecologice în Moldova, limitând capacitatea agricultorilor de a satisface comenzile mari. În același timp, cumpărătorii internaționali de cereale organice refuză să efectueze tranzacții, cu excepția cazului în care furnizorii pot asigura o livrare stabilă și volume considerabile de produse. Asemenea înțelegeri sunt de așteptat să fie transparente în ceea ce privește documentele necesare (certIFICATE etc.) - condiții pe care mulți din agricultori mici în prezent nu le pot îndeplini desinestător. Există adesea cazuri în care agricultorii nu își pot vinde produsele ecologice ca fiind ecologice, ceea ce duce la pierderi financiare.

În același timp, unii producători mai mari de cereale organice din Moldova investesc în echipamente ecologice de prelucrare a cerealelor pentru a satisface interesul cumpărătorilor internaționali în produse deja prelucrate (în special, făină). Piața Uniunii Europene are capacitatea de a absorbi cantități mari de produse din cereale organice procesate și o astfel de dezvoltare pare a fi un pas logic pentru sectorul cerealier organic din Moldova.

3.6 Planul național de acțiune pentru sectorul cerealelor

PNA de mai jos se bazează pe datele furnizate de echipa de experți naționali și părțile interesate pe parcursul NGER, a fost propus spre examinare și a fost adoptat de părțile interesate la cel de-al doilea Atelier de Lucru al Părților Interesate.

Punctul	Acțiuni	Anul I				Anul II				Anul III				Agențiile responsabile	
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4		
C1	Armonizarea legislației naționale în conformitate cu legislația Uniunii Europene privind Agricultura Ecologică														MARDE
C2	Dezvoltarea unei pieți naționale de inputuri pentru agricultura ecologică (semințe și materiale de răsad, îngrășăminte, culturi care protejează produsele)														MARDE MOLDAC Sectorul Privat
C3	Suținerea și dezvoltarea în continuare a certificării prin "certificare în grup"														MARDE/MOLDAC

C4	Crearea și dezvoltarea unităților de depozitare și prelucrare a cerealelor ecologice																	Sectorul Privat/ Asociație de sector
C5	Instituirea unui program de instruire de scară largă privind bunele practici agricole, cu o extindere dedicată producției și certificării ecologice de cereale																	MARDE MOVCA Asociație de sector
C6	Suținerea cercetării de piață și crearea de parteneriate comerciale eficiente pentru produsele cu valoare adăugată procesate																	MIEPO

Capitolul 4: Posibile corelații între cele trei sectoare și sectorul turismului

Miere cu miez de nuca îmbuteliate:

Mai multe companii au deja acest produs în asortimentul lor. De exemplu "Vladovlad" oferă borcane de miere / nuci la magazinul duty-free al aeroportului din Moldova. Astfel de produse însă nu sunt cumpărate și consumate în cantități mari - de obicei sunt destinate doar ca un cadou ocazional / suvenir.

Bare din cereale cu miere și nuci

Acest produs prezintă un potențial excelent de valoare adăugată și conjugă toate cele trei sectoare. Piața globală de produse de cereale se așteaptă să crească cu o rată anuală de creștere compusă de 8,64% în perioada 2017-2021, potrivit "Cercetării și piețelor". Această tendință este accentuată atât de tendința de urbanizare și de necesitatea așa numitor snack-uri de energie cât și de o conștientizare sporită a alimentației sănătoase a populației.

Până în prezent Moldova nu produce astfel de bare de cereale pentru export. Cercetările noastre au descoperit două cazuri de întreprinderi mici care investesc în prezent în producția de granule și bare de energie, ambele fiind în prezent într-o etapă experimentală.

În 2017, o companie mică de apicultură "Dulce Plai" a decis să-și concentreze eforturile asupra barelor de cereale și a făcut investiții în producția barelor de cereale pe bază de nuci și miere, în principal pentru export. Compania caută investiții de aproximativ 800.000 de euro pentru a construi o mini-fabrică cu o linie pentru producția de bare energetice. Ei intenționează să exporte în primul rând pe piața românească datorită proximității geografice și a relațiilor comerciale bine stabilite.

Un alt agent economic "VerdeGo" SRL este de asemenea, în curs de experimentare cu bare de

cereale și energie, pun însă accentul pe opțiunile organice crude, vegane, fără gluten. Ei folosesc hrișcă verde, miere, fructe uscate, migdale și alte ingrediente. Nucile sunt un pic dificile în a fi folosite ca ingrediente în astfel de produse, susține dna Stela Babii-Fetescu, directorul "VerdeGo". Spre deosebire de migdale, ele se oxidează mai repede și își pierd-alterează gustul și calitățile nutriționale. Întreprinderea a achiziționat deja câteva unități de echipament și produce, în principal, pentru propriile operațiuni de restaurante, una dintre cele mai mari fiind lanțul de cafenele și gustări din Chișinău "Tucano", precum și vânzarea prin intermediul unui comerciant online de alimente sănătoase.

Servicii turistice:

Mai multe destinații turistice rurale oferă posibilitatea agroturismului legat de miere și nuci. De exemplu, "Casa Mierii" din raionul Călărași și "Hanul-lui-Hanganu" din raionul Rezina oferă degustări de miere, vizite la fermele apicole etc. "Eco-satul Moldova" din raionul Criuleni oferă degustări de nucă, (o gustare georgiană de nucă-fructe-suc) și în prezent pregătește un muzeu a nucii. Există un mare potențial pentru dezvoltarea acestui sector în Moldova, inclusiv vizitele grupurilor străine organizate în cooperare cu hoteluri locale high-end, atât prin intermediul marketingului de produse artizanale, cât și al ofertelor de agroturism.

Capitolul 5: Rezultatele celui de-al doilea atelier național al părților interesate

În cadrul metodologiei NGER, la 17 aprilie 2018 sa organizat la Chișinău de către MARDE și CONUCD cel de- al doilea atelier național al părților interesate (ANPI).

Ca urmare a I-lui ANPI, desfășurat în septembrie 2017, obiectivul celui de-al doilea ANPI a fost de a lua în considerare recomandările și PNA-urile sectoriale sugerate de echipa experților naționali și să se decidă asupra unui PNA final care să vizeze creșterea valorii adăugate și a capacității de export a nucilor, mierii și cerealelor.

Cu scopul stimulării discuțiilor pe parcursul celui de al 2lea ANPI, echipa națională de experți a pregătit și a prezentat un rezumat al proiectui NGER analizând cele trei sectoare și recomandând PNA-uri pentru fiecare dintre sectoarele analizate. PNA-urile propuse, stipulate în capitolele respective ale acestui document, au luat în considerare concluziile rezultate din interviuri și consultări cu părțile interesate naționale și analiza sectorială SWOT. PNA-urile propuse au fost discutate temeinic în cadrul grupurilor de lucru sectoriale ale celui de-al doilea ANPI, prezentate și discutate de toate părțile interesate naționale prezente la eveniment.

Ca urmare a acestor discuții, următorii PNA au fost selectați ca priorități sectoriale de către părțile interesate naționale:

		Anul I	Anul II	Anul III	
--	--	--------	---------	----------	--

Pun-ctul	Acțiuni	1				2				3				4				Agențiile responsabile
LA GENERAL - ACȚIUNI LEGATE DE TOATE TREI SECTOARE																		
G1	Armonizarea legislației naționale în conformitate cu legislația Uniunii Europene privind agricultura ecologică																MARDE	
G2	Dezvoltarea pieței naționale de inputuri pentru agricultura ecologică (semințe și materiale de răsad, îngrășăminte, culturi care protejează produsele)																MARDE MOLDAC Sectorul Privat	
G3	Instituirea unui program de instruire pe scară largă și servicii de extensie privind producția și certificarea ecologică																MARDE MOVCA Asociații sectorale	
G4	Susținerea cercetării de piață și crearea de parteneriate comerciale eficiente pentru produsele cu valoare adăugată																MIEPO	
NUCI																		
W1	Crearea unui brand național de nuci puternic (inclusiv o variantă organică)																Asociația Națională a Producătorilor de Nuci, / MARDE /MIEPO	
MIERE																		
H1	Crearea unui brand național de miere, inclusiv pentru mierea organică																Asociația Națională a Apicultorilor / MARDE / MIEPO	
H2	Subvenționarea producerii de miere ecologică (100 % finanțare pentru primele 12 luni)																MARDE/AIPA	
CEREALE																		
C1	Facilitarea acreditării și recunoașterii organismelor străine de certificare de către autoritățile naționale																MARDE/MOLDAC	
C1.1	Susținerea și dezvoltarea în continuare a certificării prin subordonare (certificare de grup)																MARDE/MOLDAC	

Părțile interesate au convenit asupra principalelor acțiuni prioritare G1-G4 pentru toate cele trei sectoare. Pe lângă aceste acțiuni transversale, participanții la atelier au evidențiat și acțiuni sectoriale specifice, indicate în tabelul de mai sus. MARDE, MIEPO, MOLDAC, MOVCA,

asociațiile sectoriale și sectorul privat sunt cu toții considerați părți interesate cheie, ce vor pune în aplicare aceste acțiuni selectate.

Referințe

CBI - Centrul pentru promovarea importurilor din țările în curs de dezvoltare. (2014). *Fișa tehnică a produsului - Nucile în Germania. Fructe și legume prelucrate și nuci comestibile - Nucile în Germania*. Extras de la <https://www.cbi.eu/market-information/processed-fruit-vegetables-edible->

nuts/walnuts/germany/

CBI - Centrul pentru Promovarea Importurilor din țările în curs de dezvoltare. (2016). Care este cererea de miere în Europa?

EkoConnect. (2011). *Raport de țară Moldova*. Dresden. Extras de la http://www.ekoconnect.org/tl_files/eko/p/14-Laender/Laenderbericht-Moldawien.pdf

European Commission. (2016). Prezentarea pieței de miere. Agricultură și dezvoltare rurală.

Eurostat. (2017). Eurostat Comext. Extras pe 7 Mai, 2018, de la <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb/>

Eurostat Comext. (2018). Statistica. Extras pe 15 Mai, 2018, de la http://trade.ec.europa.eu/tradehelp/statistics##node_2608

Expert Grup. (2017). *Evoluția fluxurilor comerciale RM-UE 2 ani după implementarea AZLSAC(DCFTA)* Chișinău.

FAOSTAT. (2016). Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură - Republica Moldova. Extras pe 7 mai 2018, de la <http://www.fao.org/faostat/en/#country/146>

FiBL. (2017). *Lumea agriculturii ecologice 2017 - Media Kit*.

FiBL. (2018). *Lumea agriculturii ecologice 2018*.

FiBL. (2018). *Ancheta privind agricultura ecologică certificată în întreaga lume*.

Echipa Economică Germană Moldova. (2017). *Exporturile moldovenești și impactul AZLSAC*. Berlin, Chișinău.

Global Industry Analytics. (2016). Piața globală a mierei. Extras pe 7 mai 2018, de la http://www.strategyr.com/MarketResearch/Honey_Market_Trends.asp

INC - Consiliul Internațional pentru Nuci și Fructe Uscate. (2018). *Nuci și fructe uscate Anuarul statistic*. Extras de la https://www.nutfruit.org/files/multimedia/1510229514_1497859419_Statistical_Yearbook_2016-2017.pdf

INC - Consiliul Internațional pentru Nuci și Fructe Uscate. (2017). Baza de date statistice internațională pentru Nuci și Fructe Uscate. Extras pe 12 Aprilie, 2017, de la <http://www.nutfruit.org/what-we-do/industry/statistics/>

Jeffries, A.-M. (2016). Creșterea și Producerea Extras pe 7 Mai, 2018, de la <http://www.growingproduce.com/nuts/understanding-the-walnut-price-drop/>

MIEPO. (2016). Agricultură și procesare alimentară - Republica Moldova, 15

MIEPO. (2017a). Prezentare de țară | MIEPO - Moldova Organizația de Promovare a Exporturilor și Investițiilor. Extras 7 mai 2018, de la <http://miepo.md/about-moldova/why-invest-moldova>

MIEPO. (2017b). *Impactul după doi ani de implementare a AZLSAC către Uniunea Europeană și Republica Moldova privind comerțul cu produse agricole și agroalimentare*. Chișinău.

Monitorul Oficial. (2005). Monitorul Oficial Nr. 95-97. Chisinau: MOLDPRES. Extras de la <https://www.monitorul.md/monitor/v-1034-v/>

NBS. (2018). Banca de date statistice - Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Extras 7 mai 2018, de la <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=407&nod=1&>

Philips, R. (2017). Actualizarea pieței mondiale internaționale de miere. *American Bee Journal* Extras de la <https://americanbeejournal.com/international-honey-market-update-2/>

- Cercetarea transparenta a pieței (2017). Piața globală a nucilor. Extras 7 mai 2018, de la <https://www.transparencymarketresearch.com/walnut-market.html>
- UAPCN - Uniunea Asociațiilor Producătorilor de Nuci din RM. (2017). Asociația producătorilor de nuc din Moldova. Extras 7 Mai , 2018, de la <http://asociatianuciferilor.com/>
- UN Comtrade. (2016). UN Comtrade: Baza de date privind statisticile comerciale internaționale.Extras pe 7 Mai, 2018, de la <https://comtrade.un.org/data/>
- UN Comtrade. (2017). Baza de date privind statisticile comerciale internaționale.Extras pe 2 Aprilie, 2017, de la <https://comtrade.un.org/>
- UNDP / GEF. (2014). *Studiu Național privind Agricultura Ecologică și Ecologizarea Agriculturii Convenționale*. Chișinău.
- UNEP. (2011). Agricultura ecologică - un pas către economia verde în regiunea Europei de Est, Caucaz și Asia Centrală: Studii de caz din Armenia, Moldova și Ucraina, 52.
- USDA. (2016). *EU-28 Copacii de Nuci Anual. Rețeaua globală de informare agricolă*. Extras de la gain.fas.usda.gov
- World Bank; CIAT. (2016). *Agricultura cu inteligență climatică în Moldova. Profilurile de țară CSA pentru Africa, Asia, Europa și America Latină și Seria Caraibelor*. Washington DC.
- World Bank. (2003). *Moldova: Studiu de Diagnostic Comercial*.
- World Bank. (2013). *Republica Moldova: Studiu de Diagnostic Comercial*. Washington, DC. Extras de la <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/14576?show=full>
- World Bank. (2018). *Moldova Agriculture Competitiveness Project | The World Bank*. Extras pe 7 Mai, 2018, de la <http://projects.worldbank.org/P118518/moldova-agricultural-competitiveness-project?lang=en>
- www.organic-bio.com - Iporex Ltd. (2017). Roxinform Grup ltd. - Organic-bio.com. Extras pe 7 Mai 2018, de la <https://www.organic-bio.com/en/company/28551-ROXINFORM-GRUP-LTD>

Anexe

Anexa 1 - Surse de finanțare pentru dezvoltarea sectorului agricol

Denumirea programului	Tip de finanțare	Disponibil prin	Donor	Mio \$	Mio €	Mio MDL
Totalul subvențiilor acordate de stat pentru agricultură	Grant-uri și subvenții	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA)	Bugetul Public Național			900,0 mln
Livada Moldovei	Credite și Leasing preferențial	B.C. "Mobiasbancă" Groupe Societe Generale - Mobias LEASING, BC "COMERTBANK" S.A.	BERD		120,0 mln	
Programul Rural de Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (Ifad VI)	Grant-uri/subvenții Credite preferențiale	BC "Moldova-Agroindbank" S.A., BC "Fincombank" S.A.	Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD)	12,7 mln		
Programul Dezvoltării Sistemelor de Irigare la Scară Mică (2kr)	Leasing preferențial	Unitatea de Implementare și Administrare a Proiectului Creșterii Producției Alimentare (UIAPCPA)	Uniunea Europeană			24,9 mln
Programul de Vânzări în Rate în Agricultura Performantă Irigată (2kr)	Leasing preferențial	UIAPCPA	Guvernul SUA	4,6 mln		
Proiectul Securității Alimentare Pentru Fermierii Neprivilegiați (2kr)	Leasing preferențial	UIAPCPA	Guvernul Japoniei			157,9 mln
PROIECTUL AMELIORAREA COMPETITIVITĂȚII: PAC-2 (Componenta De Grants De Cofinanțare)	Grant-uri /subvenții	Unitatea de Implementare a proiectului Băncii Mondiale de Ameliorare a Competitivității (UIPAC)	Asociația Internațională pentru Dezvoltare	3,0 mln		
PROIECTUL AGRICULTURA COMPETITIVĂ (MAC-P): "Sporirea Productivității Solurilor Prin Intermediul Managementului Durabil Al Terenurilor (MDT)"	Grant-uri /subvenții	Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură (AIPA)	Banca Mondială, Fondul Global de Mediu	3,0 mln		
Proiectul De Ameliorare A Competitivității, Faza Ii (Pac 2), Linia De Credit	Credite preferențiale	BC "Fincombank" S.A. BC "COMERTBANK" S.A.	Banca Mondială	29,4 mln		
Programul Rural De Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (Ifad Vi) - Infrastructură	Grant-uri /subvenții	UCIP-IFAD	IFAD	3,8 mln		
Programul Rural De Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (Ifad Vi) – Pentru Îmm	Credite preferențiale	BC "Moldova-Agroindbank" S.A., BC "Fincombank" S.A.	IFAD, Guvernul Republicii Moldova	4,8 mln		
Programul Rural De Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (Ifad Vi) – Finanțare Rurală Incluzivă	Credite preferențiale	Asociații de economii și împrumut	IFAD	3,7 mln		
Programul Rural De Reziliență Economico-Climatică Incluzivă (Ifad Vi) – Agricultură Conservativă Și Lanțuri Valrice	Grant-uri /subvenții	UCIP-IFAD	IFAD, Fondul Global de Mediu	4,6 mln		
Programul De Stat De Stimulare A Participării La Tîrguri Și Expoziții	Grant-uri /subvenții	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM)	Bugetul Public Național			
Proiectul Pentru Competitivitatea Agriculturii În Moldova Sectorul Horticola	Grant-uri/subvenții	AIPA	Banca Mondială, Guvernul Suediei	7,0 mln		

Proiectul Pentru Competitivitatea Agriculturii În Moldova Practici Conservatie	Grant-uri/ subvenții	AIPA	Fondul Global de Mediu, Banca Mondială	3,0 mln		
Suport instituțional în cadrul agriculturii ecologice în Moldova	Grant-ul primit de MARDE	People in need Moldova	People in need Moldova		0,63	

(Sursa: finantare.gov.md si cercetare desinestatatoare)